

Joel Hedegaard och Martin Hugo

Lärandets sociala dimensioner

Unga vuxna med Asperger beskriver sina
erfarenheter av anpassad utbildning

ENCELL

Nationellt kompetenscentrum för livslångt lärande

Rapport 2:2015

Boken kan beställas från:
Nomen förlag | books-on-demand
tel: 0498-21 33 60
fax: 0498-21 33 29
www.books-on-demand.com

© Författarna 2015

Tryck & Distribution:
Drukātava, Riga, 2015

Nomen förlag
ISBN 978-91-7465-945-0

Sammanfattning

Denna studie handlar om hur unga vuxna med Asperger upplever att studera IT på en speciellt anpassad utbildning. Det specifika syftet var att beskriva hur unga vuxna med Asperger upplever utbildningen på IT-spåret. Detta syfte delades upp i fyra frågeställningar: *Hur beskriver studenterna sina upplevelser och erfarenheter av IT-spåret?*, *Vilka undervisningsmässiga och mellanmänskliga stödfunktioner beskriver studenterna som mest betydelsefulla?*, *Hur beskriver studenterna sina framtidsvisioner?* och *Hur framträder interaktionen mellan studenterna och lärarna på IT-spåret?*. Tillvägagångssättet har varit etnografiskt, där forskarna har genomfört deltagande observation och naturliga samtal under sju dagar samt genomfört 14 forskningsintervjuer med studenterna. IT-spåret är ett projekt som startade den 1 januari 2012 och vänder sig till studiemotiverade med diagnosen Asperger som har ett stort intresse för IT och gärna vill arbeta med detta. Framträdande i studenternas berättelser var den upprymdhet som utbildningen genererade. Gällande själva undervisningsformen och anpassningen runt denna framhöll studenterna framförallt möjligheten att få arbeta på en egen arbetsplats, att få arbeta i sin egen takt, friheten att bestämma över sin tid, att de fått individuell hjälp och har tillgängliga lärare samt att de givits möjligheten att få fokusera. Det lärande som varit mest framträdande i studenternas berättelser har, utöver det faktiska innehållet i de olika kurserna, varit det sociala lärandet. De har successivt börjat att fungera bättre socialt med andra och därigenom utvecklat förmågor såsom att be om hjälp, att prata inför grupp, att ta mer ansvar, att våga försöka och fått bättre struktur i vardagen. Sammantaget har studenterna vid IT-spåret inneburit vidgade möjlighetshorisonter i form av att de brutit en tidigare isolering som utmärktes av sysslöshet och ensamhet. Genom studierna och vistelsen på IT-spåret har deras känsla av delaktighet, anpassning och meningsfullhet ökat med en ljusare framtidstro som följd. Fördelarna är således många men det finns också farhågor kring att den ljusare framtidstron inte kommer att materialiseras. Den anpassning som utbildningen utmärks av, den tillmötesgående och accepterande kultur som finns på IT-spåret blir svår att leva upp till för framtida potentiella arbetsgivare och det föreligger också svårigheter att ens förmå arbetsplatser att ta emot studenter för praktik. Oavsett hur framtiden ser ut för dessa studenter har vistelsen på IT-spåret inneburit en positiv upplevelse, vilket har ett värde i sig och det sociala lärandet som ägt rum är värdefullt även utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Introduktion	7
2. Bakgrund	8
2.1 IT-spåret	8
2.2 Forskningsöversikt	9
3. Syfte och frågeställningar	13
4. Studiens genomförande	14
4.1 Datainsamling	14
4.2 Kort beskrivning av studenterna på IT-spåret	16
4.3 Tolkning av insamlad data	16
4.4 Etiska överväganden	17
5. Resultat	18
5.1 En vanlig skoldag på IT-spåret.....	18
5.2 Studenternas erfarenheter av undervisningsformen på IT-spåret	20
5.2.1 Att få arbeta själv på en egen arbetsplats	20
5.2.2 Att få arbeta i sin egen takt	21
5.2.3 Friheten att bestämma över sin tid.....	22
5.2.4 Individuell hjälp och tillgänglighet till lärare	22
5.2.5 Att få fokusera	23
5.3 Vad i IT-spårets undervisningsform kan förbättras enligt studenterna?	24
5.4 ”Jag har blivit bemött bättre här än jag någonsin blivit på något annat ställe.”... 24	
5.5 Studenternas lärande	27
5.5.1 Innehållet i kurserna.....	27

5.5.2 Att fungera bättre socialt med andra	29
5.6 Vidgade möjlighetshorisonter	33
5.6.1 Tidigare erfarenheter av skolan och livssituationen innan IT-spåret	33
5.6.2 Vad innebar det att komma till IT-spåret?	38
5.6.3 En ljusare framtidsbild	40
5.7 Fokusgruppintervju med personalen.....	43
6. Diskussion	47
6.1 Känsla av sammanhang – en upplevelse av meningsfullhet	47
6.2 Finns det risker med en ny överdrivet ljus framtidsbild?	49
6.3 Intern och extern motivation.....	49
6.4 Fortsatt forskning	50
7. Referenser	51
Bilagor	55
Bilaga 1	55
Bilaga 2	56

1. Introduktion

Föreliggande rapport avser att redovisa de resultat som framkommit genom den följeforskning som ägt rum vid IT-spåret i Eksjö hösten 2014. Inledningsvis kommer en beskrivning av IT-spåret att presenteras, vilken efterföljs av forskning kring Aspergers syndrom (högfungerande autism) kopplat till utbildning/IT-utbildning. Därefter redogörs för de datainsamlingsmetoder som har använts, varpå resultatet från de intervjuer och observationer som har genomförts inom ramen för följeforskningsprojektet presenteras. Till sist kommer detta resultat att diskuteras.

2. Bakgrund

Empirin som ligger till grund för resultatet i föreliggande rapport har samlats in vid IT-spåret i Eksjö. Nedan kommer upprinnelsen till IT-spåret att beskrivas tillsammans med dess intention samt organisatoriska förutsättningar. Därefter kommer en forskningsöversikt som inledningsvis behandlar utbildning för personer med Aspergers syndrom generellt och sedan beskrivs mer specifika IT-satsningar för personer med Asperger som har tydliga beröringspunkter med IT-spåret.

2.1 IT-spåret

IT-spåret är ett ESF-projekt och dess tillkomst beskrivs i den modellbok som blivit resultatet av den interna dokumentation som skett kontinuerligt under projektets fortlöpande med start den 1 januari 2012. Däri förklaras att viljan att starta en IT-utbildning för personer med Aspergers syndrom härstammar från initiativtagarens erfarenheter från socialomsorgen, där en hel del ungdomar med Aspergers syndrom dessvärre hamnade. Många av dessa ungdomar uttryckte ett intresse för IT men saknade formell utbildning för att arbeta med det. I syfte att vidare undersöka förekomsten av utanförskap bland ungdomar med Aspergers syndrom i Eksjö kommun, engagerades Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Landstingspsykiatrien, vilka bekräftade problematiken. Detta utmynnade sedermera i en projektansökan om att starta en IT-utbildning för personer med Aspergers syndrom. Medel beviljades från Europeiska socialfonden, Regionförbundet, Högländets samordningsförbund och Eksjö Kommun.

IT-spåret startade den 1 januari 2012 som en projektutbildning för personer med Aspergers syndrom i åldern 19-30 och varar i första hand fram till den 30 juni 2015 då finansieringen upphör. Utbildningen vänder sig till de som har ett uttalat IT-intresse och en önskan om att arbeta med detsamma och som är studiemotiverade. Antalet platser som står till förfogande är 15 och i händelse av att någon student hoppar av, tas nya sökanden in. Campus i12, Eksjö kommun, är projektägare för IT-spåret och erbjuder studenterna egen ingång, specialanpassade lokaler, små studiegrupper, fast studieplats, individuella studieplaner, studier i egen

takt, få lärare, tillgång till arbetsterapeut och undervisning måndag-fredag mellan klockan 12.00-16.00.

Själva innehållet i utbildningen är CAD (Computer Aided Design), programmering och system. Innehållet valdes utifrån den stora efterfrågan som föreligger angående dessa kompetenser på arbetsmarknaden. Personalgruppen består av en huvudlärare (heltid), en högskolelärare (deltid, 26 timmar per månad) samt en legitimerad arbetsterapeut/koordinator. Därutöver finns tillgång till en psykolog 12 timmar per månad. Huvudläraren och arbetsterapeuten/koordinatören ansvarar för de externa kontakterna, den förra i form av företagskontakter och den senare avseende diverse myndigheter.

2.2 Forskningsöversikt

Det övergripande syftet med IT-spåret är att den studerande ska bryta sin isole-ring och gå från sysslolöshet till ett arbete eller en adekvat sysselsättning utifrån kompetens och förmåga. Precis som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Landstingspsykiatrin i Eksjö konstaterade, har en stor del av ungdomar diagnos-tiserade med Aspergers syndrom svårt att klara av sin skolgång på grund av sina speciella behov av anpassad undervisning med struktur och tydlighet (Simmeborn Fleischer, 2012). Ett avvikande beteende betyder ofta att de befinner sig i ett utan-förskap som blir mer och mer synligt ju längre upp i åldern de kommer (Attwood, 2000; Jackson, 2011). Detta är en allvarlig och problematisk situation för många av dessa ungdomar och för samhället. Vinnerljung, Berlin och Hjern (2010) visar i en studie att ett lågt meritvärde i årskurs nio har det enskilt starkaste sambandet med arbetslöshet, psykisk ohälsa, missbruk, självskadebeteendet och kriminalitet. I den parlamentariska socialförsäkringsutredningen framträder också att unga som saknade gymnasieutbildning var kraftigt överrepresenterade i gruppen arbetslösa och att den psykiska ohälsan ökade i denna grupp. Förutom den stigmatisering detta samhällseliga utanförskap medför för den enskilda individen, uppskattas den livslånga kostnaden för varje ung människa som hamnar i utanförskap att uppgå till mellan 11 och 14 miljoner kronor (Nilsson & Wadeskog, 2012). Vidare vi-sar grundläggande psykologisk forskning (Bandura, 1982; Cron m.fl. 2005) att människor oftast söker sig till aktiviteter där de tror och har erfarenheter av att kunna lyckas. Elever som har upplevt misslyckanden i skolan tidigare har ett psy-kologiskt motstånd mot att söka sig till och engagera sig i en aktivitet där det finns en upplevd risk för att misslyckas igen. Översatt till Antonovskys KASAM-be-grepp (1991), behöver studenterna känna en meningsfullhet i studierna, begripa vad målet med studierna är samt kunna hantera de utbildningsmässiga utmaningar

de ställs inför och för att möjliggöra detta krävs anpassad undervisning och väl fungerande stödfunktioner runt IT-spåret för att förebygga att nya misslyckanden sker samt att skapa tillit och stärka studenternas självförtroende i studierna.

IT-spårets utformning rent organisatoriskt framstår som välgrundad och forskningsanpassad. Den sparsmakade mängd artiklar som är publicerade kring Aspergers syndrom och utbildning understryker vikten av en anpassad miljö likt den som studenterna vid IT-spåret erbjuds. Simmeborn Fleischer (2012), Giarelli och Fisher (2013), Börnfelt (2014a) och Adolfsson och Simmeborn Fleischer (2013) lyfter fram behovet av att skapa förutsättningar för ett informellt lärande vid sidan av det formella lärandet där fokus är på det utbildningsmässiga innehållet. Detta informella lärande är målet med så kallad Supported Education (Bengs, Borg & Liljeholm, 2013; Waghorn, Still, Chant & Whiteford, 2004), genom vilken ambitionen är att öka självkänslan hos de studerande. För att kunna nå denna ökade självkänsla hos studenterna krävs att utbildningsanordnarna har en vetskap om multifinalitet (Simmeborn Fleischer, 2013), det vill säga en förståelse för att de gemensamma diagnoserna till trots, har studenterna olika behov av stöd. Därtill behövs en insikt om att generella stödsystem kan påverka individer på olika sätt, vilket föranleder ett behov av kontinuerlig modifiering av dessa stödsystem. Själva grundtanken i Supported Education (Bengs, Borg & Liljeholm, 2013; Waghorn, Still, Chant & Whiteford, 2004) är att rehabilitering är en integrerad del av utbildningen. Waghorn, Still, Chant och Whiteford (2004) har funnit följande tio punkter som utmärkande för en välfungerande miljö i enlighet med Supported Education:

1. Samverkan mellan utbildningsorganisationen, psykiatrisk hälso- och sjukvård, försäkringskassan, arbetsförmedlingen samt andra organisationer som ger stöd åt målgruppen.
2. Utbildningsstöd genom speciellt utbildad Supported Education-personal.
3. Tillgång till studie- och yrkesvägledning.
4. Ekonomisk rådgivning.
5. Stöd att utveckla färdigheter för att hantera den nya skolmiljön såsom stresshantering, tidsplanering och studietekniker.
6. Information från skolan om studenters rättigheter och resurser.
7. Personligt stöd och mentorskap på skolan eller från externt håll.
8. Hjälps för att få tillgång till kurser och stöd med utbildningen.
9. Tillgång till handledning, biblioteksstöd och annat utbildningsstöd.
10. Tillgång till allmänt stöd, helst utanför utbildningsinstitutionen, för att hantera livssituationer som kan påverka genomförandet av utbildningen.

Denna studieinriktade rehabilitering är väl beforskad och studier visar på ökad självkänsla, förbättrat självförtroende och bättre studieresultat (Kidd, Kaur Bajwa, McKenzie, Ganguli & Haji Khamneh, 2012; Kidd m.fl., 2014; Manthey, Goscha & Rapp, 2014; Stoneman & Lysaght, 2010) som en följd av att studiemiljön utmärks av och organiseras i enlighet med ovanstående punkter. Förutom stödåtgärder under utbildningen, krävs även stöttning när studenterna sedermera byter studierna mot arbete eller annan adekvat sysselsättning. Liksom Supported Education har visat sig vara populär och effektiv kopplat till undervisning, framstår Individual Placement and Support (IPS) (Bond, Becker, Drake & Vogler, 1997) som dess motsvarighet vad gäller stödåtgärder vid arbete. IPS är en modell för Supported Employment (Antonson, 2003) och principerna är därför de samma som Supported Education med integrerad rehabilitering. Målet är att hitta ett ”vanligt” arbete på den öppna arbetsmarknaden utan att i förväg arbetsträna eller bedöma arbetsförmågan. Det finns en särskild ”programtrohetsskala” för IPS, vilken inrymmer åtta principer (Drake, Bond & Becker 2012):

1. Målet är att erhålla en anställning på den öppna reguljära arbetsmarknaden.
2. Deltagande i IPS-modellen baseras på klientens önskan att arbeta.
3. Rehabiliteringen till arbetslivet sker integrerat med den psykiatriska behandlingen.
4. Utgångspunkten är klientens egen vilja och egna intressen.
5. Tidig ekonomisk rådgivning om försörjningsfrågor.
6. Sökande efter arbete påbörjas i ett tidigt skede.
7. Systematisk eftersökning av, och skapande av relationer med, nya arbetsgivare.
8. Stöd utan tidsbegränsning.

Även Supported Employment i form av IPS har visat sig fördelaktig för personer med Aspergers syndrom (Bond, Drake & Campbell, 2014; Giarelli & Fisher, 2013; Marshall m.fl., 2014; Mueser, Campbell & Drake, 2011; Nygren et al., 2013). Bland annat underlättar modellen övergången till en hållbar anställning (Heffernan & Pilkington, 2011; Hoffmann, Jäckel, Glauser, Mueser & Kupper, 2014) och genererar samhällsekonomiska fördelar till följd av minskade vårdbehov (Hoffmann m.fl., 2014). I Sverige har det dock visat sig svårt att uppnå fullgott stöd i arbetslivet, bland annat på grund av att det har funnits en tradition att upprätta specifika arbeten åt grupper med särskilda behov snarare än att anpassa ”vanliga” jobb på den reguljära arbetsmarknaden (Nygren, Markström, Svensson, Hansson & Sandlund, 2011). Med en genomarbetad struktur och en genomtänkt organisation runt den tilltänkta arbetsplatsen och med stabilt och nödvändigt personligt stöd likt det IPS förespråkar, torde dock möjligheterna för hållbara anställningar på den reguljära arbetsmarknaden öka.

Det är emellertid inte bara stödsystemen riktade mot studenterna som behöver fokuseras och genomgå kontinuerliga modifieringar. I en utvärdering av ett liknande projekt i Danmark (AspIT) (Evalueringinstitut, 2010), påvisas behovet av att även justera och uppdatera kursuppläggen, procedurerna för kunskapsspridning och strategierna för lärarnas kompetensutveckling.

Detta avsnitt visar sammantaget på den utmaning som IT-spåret står inför. Det krävs en väl genomtänkt och utarbetad organisatorisk struktur, vilken samtidigt behöver utmärkas av en stor mängd flexibilitet för att tillgodose de behov som föreligger hos studenterna så väl som hos personalen samtidigt som kontakterna med arbetsmarknaden behöver utvecklas.

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med följeforskningsprojektet formulerades på följande vis i upphandlingsannonsen:

”Analysera och beskriva hur IT-spåret bidrar till hur individer kan utvecklas till att verka i samhället och till samhällets utveckling”. Det framgick vidare att syftet skulle besvaras bland annat med hjälp av den information som finns att tillgå i en handbok. I denna handbok finns arbetsmodellen, som utvecklas genom arbetet med IT-spåret, dokumenterad samt beskrivningar av kritiska processer före, under och efter utbildningen. För att besvara syftet på ett så heltäckande sätt som möjligt behövde handboken och det övergripande, generella och organisatoriska perspektiv som presenteras däri, kompletteras med mer specifika och individuella perspektiv.

- Hur beskriver studenterna sina upplevelser och erfarenheter av IT-spåret?
- Vilka undervisningsmässiga och mellanmännsliga stödfunktioner beskriver studenterna som mest betydelsefulla?
- Hur beskriver studenterna sina framtidsvisioner?
- Hur beskriver projektledningen och lärare IT-spårets betydelse för studenterna och deras framtidsutsikter?
- Vilka undervisningsmässiga och mellanmännsliga stödfunktioner beskriver projektledningen och lärare som mest betydelsefulla?
- Hur framträder interaktionen mellan studenterna och lärarna på IT-spåret?

4. Studiens genomförande

Studien utgår teoretiskt ifrån en etnografisk metodologi (Geertz, 1983, 1993; Hammersley & Atkinson, 2007) där forskarna vistats i de miljöer och situationer de vill få kunskap om. Enligt Hammersley och Atkinson (2007) kan människors agerande bara förstås utifrån kontexten de befinner sig i. Genom att delta i praktiken och observera vad som händer, lyssna till vad som sägs och ställa frågor, har undervisningen och deltagarnas upplevelser av denna kunnat förstås i sitt sammanhang. Studiens sammanhang är avgränsat till undervisningen på IT-spåret under hösten 2014 och riktas mot studenternas och personalens upplevelser av undervisningsarrangemanget på IT-spåret. I intervjuer har även fokus riktats mot studenternas tidigare erfarenheter av skolan och hur de relaterar detta till sin framtid.

4.1 Datainsamling

Datainsamlingen har skett genom deltagande observation och naturliga samtal på IT-spåret under sju dagar kombinerat med 14 forskningsintervjuer och en fokusgruppintervju. De olika datainsamlingsmetoderna kompletterar varandra och ger tillsammans en rik beskrivning av elevernas och lärarnas erfarenheter från IT-spåret.

De sju dagarna med deltagande observation och naturliga samtal genomfördes av båda forskarna tillsammans under hösten 2014. De syftade till att ge en vidgad förståelse för undervisningssammanhanget genom att dela erfarenheter med respondenterna i konkreta lärandesituationer på IT-spåret. Van Maanen (1990) beskriver detta angreppssätt som *close observation*:

Close observation' is exactly what the phrase suggests. In contrast to the more experimental or behavioral observational research techniques, close observation tries to break through the distance often created by observational methods. Rather than observing subjects through one-way windows, or by means of observational schemata and checklists that function symbolically not unlike one-way mirrors, the human science researcher

tries to enter the lifeworld of the persons whose experiences are relevant study material for his or her research project. The best way to enter a person's lifeworld is to participate in it (s. 68-69).

Utöver detta genomfördes forskningsintervjuer med studenterna på IT-spåret. 14 av de 15 studenterna som var inskrivna i utbildningen hösten 2014 deltog i intervjuerna som var mellan 20-60 minuter långa. 13 av intervjuerna spelades in och transkriberades medan det vid en av intervjuerna istället fördes anteckningar förlöpande. Forskningsintervjuerna var halvstrukturerade livsvärldsintervjuer (Kvale & Brinkmann, 2009; Lantz, 1993). Det innebär att en intervjuguide med möjliga områden att samtala om under intervju har använts (se bilaga 1), men att intervjuerna har varit relativt öppna, vilket innebär att respondenternas berättelser delvis har fått styra vad intervjuerna har handlat om. Angreppssättet att inte exakt ha bestämt sig för vilka intervjufrågor som kommer att ställas vid intervjusituationer beskrivs också av Hammersley och Atkinson (2007).

En *fokusgruppintervju* genomfördes med personalen på IT-spåret. Personalen som åsyftas är de två lärare som undervisar på IT-spåret och en arbetsterapeut/koordinator. Metoden fokusgruppintervju används inom forskning och utvärderingar i mindre grupper av deltagare när syftet är att fånga och förstå en grupps gemensamma erfarenheter av en process, inom ett tema eller i ett specifikt sammanhang som de ingår i (Wibeck, 2010). Samtalet leddes av forskarna med hjälp av en semistrukturerad intervjuguide (se bilaga 2) med förbestämda huvudområden som skulle diskuteras och utifrån vilka respondenterna hade stort utrymme att fritt beskriva sina uppfattningar och erfarenheter av IT-spåret och mötet med studenterna. Fördelen med fokusgruppintervjun är att den bidrar till interaktion i gruppen där både kollektiva och individuella erfarenheter blir representerade. Enligt Halkier (2010) finns framförallt tre fördelar med att använda sig av fokusgrupper vid intervjuer. Den första är att samtalet ofta ger uttryck för de normer och uppfattningar som finns om en praktik. Den andra är att det är tidsbesparande och relativt enkelt att få in mycket data vid ett tillfälle. Den tredje fördelen är att i intervjuer med fokusgrupper kan forskaren ofta identifiera interaktionen mellan deltagarna och se om de är överens eller inte i olika frågor. Vi upplevde att det uppstod en dynamik i intervjun där deltagarna kommenterade varandras inlägg vilket gav en bra interaktion och intressant information.

4.2 Kort beskrivning av studenterna på IT-spåret

- 14 av de 15 studenter som gick på IT-spåret i oktober 2014 intervjuades.
- Studenterna var mellan 21-30 år. Medelåldern var 26 år.
- Tretton av studenterna var män och en kvinna.
- Tre av studenterna har varit på IT-spåret sedan starten våren 2012, fyra har varit där sedan våren 2013, en student började hösten 2013, fyra började under vårterminen 2014 och två av studenterna påbörjade utbildningen hösten 2014.
- Hälften av studenterna uppger att de fick sin Aspergerdiagnos efter att de fyllt 20 år, fyra av studenterna fick sin diagnos när de var 18-19 år, resterande tre studenter berättar att de fick sin diagnos när de var 5, 10 och 14 år.
- Nio av studenterna uppger att de har ytterligare diagnoser förutom Aspergerdiagnosen.
- Flera av studenterna uppger att de medicineras med psykofarmaka för att fungera i vardagen och i studierna.
- Ungefär hälften av studenterna uppger att de bor hemma hos sina föräldrar.
- Mer än hälften av studenterna beskriver att de har varit sysslolösa¹ med upplevelser av ensamhet, isolering, meningslöshet och marginalisering från övriga samhället under långa perioder innan de började på IT-spåret. Flera berättar också om långvariga depressioner och självmordsförsök under dessa perioder.

4.3 Tolkning av insamlad data

Det är ett avgränsat men ändå rikt datamaterial som har samlats in där data kan sägas ligga på två olika nivåer. Den ena nivån innebär att det är vi som forskare som är erfaraende subjekt som erfar, tolkar och dokumenterar vad som händer i verksamheten. Den andra nivån innebär att deltagarna själva har beskrivit sina upplevelse med egna ord och att vi sedan tolkat innehållet. Vår egen erfarenhet av forskning (jfr Hedegaard, m.fl., 2014; Hedegaard, Rovio-Johansson, Siouta, 2013 Hugo, 2007, 2013) är att denna kombination är viktig för att kunna göra rimliga tolkningar av vad respondenten egentligen uttrycker i intervjuerna.

Resultatet är empirinära och avsikten är att ge en rik beskrivning av studenternas och personalens erfarenheter av IT-spåret. I tolkningen av fältanteckningar från observationer och intervjuutskrifter beskrivs vad det är som framträder i det

1 Sysslolöshet används här som ett vidare begrepp än arbetslöshet. De allra flesta har varit arbetslösa men de har även varit passiviserade och suttit hemma utan att delta i en samhällsgemenskap.

insamlade materialet. Det viktiga är enligt Kvale och Brinkman (2009) att beskriva det givna så exakt och fullständigt som möjligt. Bengtsson (2005, s. 53) beskriver detta med följande ord: ”Det empiriska materialet bör få komma till uttryck på sina egna villkor inom ramarna för den fråga som det vill vara ett svar på”.

En tolkning av observationer och intervjuer har skett kontinuerligt under hösten, både under själva datainsamlingen och vid bearbetningen av insamlat material. Tolkningen av empirin handlar om att förstå och beskriva erfarenheter från studenterna och personalen på IT-spåret. Respondenterna i studien har kodats. Studenterna anges i resultatet som S1-S14 och personalens utsagor specificeras inte till en speciell person.

4.4 Etiska överväganden

Samtliga deltagare har informerats om studiens syfte och givit sitt samtycke att ingå. Deltagarna har också skriftligt godkänt att empirin får användas i framtida vetenskapliga artiklar. Respondenternas rätt till integritet innebär i den här rapporten att enskilda individer behandlas och beskrivs konfidentiellt. Det går dock inte att undvika fullt ut att personer i en så avgränsad undervisningsgrupp skulle kunna identifiera varandra. Sammanfattningsvis har vi vid observationerna och intervjuerna med elever och personal utgått ifrån de etiska krav som Vetenskapsrådet formulerat (Vetenskapsrådet, 2002; 2005). Dessa etiska krav kan sammanställas i fyra allmänna huvudkrav på forskning.

- Informera de berörda om syftet med studien och vad som förväntas av dem.
- Alla som deltar skall ge sitt samtycke och ställa upp frivilligt. De ska också när som helst kunna dra sig ur.
- Personer skall behandlas konfidentiellt och data skall skyddas från obehöriga.
- Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.

5. Resultat

Resultatet inleds med en berättelse om hur en vanlig dag på IT-spåret kan se ut. Därefter följer en kort beskrivning av studenterna. Resterande delen av resultatet lyfter fram hur studenterna och personalen beskriver sina erfarenheter av verksamheten.

5.1 En vanlig skoldag på IT-spåret

Undervisningsarrangemanget på IT-spåret framträder som tydligt och strukturerat, med samma upplägg varje vecka. Det pågår för det mesta två parallella kurser, en gymnasiekurs och en högskolekurs. Måndag, tisdag och onsdag är det föreläsningar klockan 12.00 i gymnasiekursen. Torsdag och/eller fredag är det föreläsningar klockan 12.00 i högskolekursen. Föreläsningarna är 25-50 minuter långa och är alltid kopplade till laborationer eller andra tillämpningsuppgifter utifrån innehållet i föreläsningarna. Filmer är också ett vanligt undervisningsmaterial i vissa av kurserna, som ett komplement till föreläsningarna. All studietid före och efter föreläsningarna disponerar studenterna själva över. Under dagtid finns det alltid en lärare på plats om studenterna behöver hjälp med sina uppgifter eller behöver en individuell genomgång av ett föreläsningmoment som de missat. Parallellt med denna undervisning är några av studenterna ute på praktikperioder. Här följer en kort beskrivning av hur en vanlig dag på IT-spåret kan se ut:

Vi anländer till Eksjö några timmar innan föreläsningen ska börja. IT-spåret har en separat ingång och när vi kommer in passerar vi studenternas arbetsplatser. Det är tio arbetsplatser i ett stort rum. Varje arbetsplats är utrustad med dator och flyttbar väggskärm så att studenterna själva kan välja hur avskärmade de vill vara. Två arbetsplatser är helt avskärmade för tillfället och övriga har bara avskärmats lite åt ett håll. Tre personer sitter och jobbar och en ligger och sover i en soffa. Vi säger hej och studenterna hälsar tillbaka. När vi passerat det stora arbetsrummet kommer vi in i föreläsningssalen. Den består av tre rader med sittplatser och en plats för läraren längst fram. I anslutning till föreläsningssalen finns ett fikarum. En student kommer ut från fikarummet, presenterar sig och frågar om

vi vill ha nybryggt kaffe. På andra sidan om föreläsningssalen har en av lärarna och arbetsterapeuten sitt arbetsrum. Längre in i lokalen finns också två separata studentarbetsrum med plats för totalt fem studenter. När vi kommer är det en student som är på plats i ett av rummen. Han håller på att arbeta med hemsidor som han har fått i uppdrag att göra av sin lärare. Vi samtalar med en av lärarna som berättar att föreläsningarna alltid startar klockan 12.00 och sedan oftast håller på 25-50 minuter. Därefter är det individuellt arbete i form av laborationer, övningar och uppgifter som är tillämpningar på föreläsningarna. Fram till klockan 12.00 droppar det sedan in ytterligare studenter. De flesta av studenterna pratar inte så mycket med varandra utan sätter sig tysta på sina respektive platser och börjar arbeta. Det är väldigt lugnt i lokalerna, ibland helt knäpptyst. Tre av studenterna samtalar med varandra emellanåt och tar gemensamma rökpauser. De ser ut att trivas bra tillsammans.

När föreläsningen startar är tio studenter på plats. Dagens föreläsning är inom ett moment i gymnasiekursen nätverksteknik. Läraren föreläser samtidigt som han knappar in information i datorn och studenterna kan följa vad som händer på en stor bildsskärm. Det är knäpptyst i lokalen under de första 20 minuterna och vi ser få reaktioner hos studenterna på vad läraren gör. Tre personer hänger över borden och ser väldigt trötta ut. Enda gången som någon student säger något under dessa tjugo minuter är när de korrigerar att läraren gör något fel eller om läraren ställer en konkret fråga. Sen säger läraren något som upplevs som väldigt roligt och sex av studenterna börjar skratta. Några av dem sitter och skrattar för sig själva i flera minuter. Vi själva förstår väldigt lite av innehållet i föreläsningen och har ingen möjlighet att uppfatta vad som är så roligt. En av studenterna lämnar föreläsningen efter 30 minuter och börjar arbeta själv istället. Övriga stannar hela föreläsningen och i slutet blir det mer interaktion mellan lärare och studenter. Tre studenter börjar ställa frågor angående innehållet och tillämpningen som ska göras senare och vid några tillfällen fortsätter några studenter att korrigera läraren när de upplever att han säger eller gör fel.

Efter föreläsningen börjar några studenter arbeta med veckans uppgifter, några tar lunchpaus och två går hem. Under eftermiddagen arbetar sedan studenterna individuellt och vid några tillfällen söker någon upp läraren för att få hjälp eller ytterligare instruktioner. Två av studenterna ser ut att ha trevligt tillsammans och sitter och diskuterar i fikarummet en halvtimme. Några andra tar gemensamma rökpauser, medan övriga håller sig för sig själva hela tiden. Under eftermiddagen droppar studenterna av en efter en och när vi åker därifrån vid fyrtiden är det fyra studenter kvar i lokalerna.

5.2 Studenternas erfarenheter av undervisningsformen på IT-spåret

Hur upplever studenterna IT-spårets undervisningsform? Samtliga intervjuade studenter upplever detta undervisningsupplägg mycket positivt. Det studenterna beskriver som så bra med upplägget är upplevelsen av att det utgår ifrån deras behov. Framförallt framträder följande fem olika aspekter av detta i intervjuerna.

- Att få arbeta själv på en egen arbetsplats
- Att få arbeta i sin egen takt
- Friheten att få bestämma över sin tid
- Individuell hjälp och tillgängliga lärare
- Att få fokusera

5.2.1 Att få arbeta själv på en egen arbetsplats

Samtliga studenter berättar att det är viktigt för dem att de får arbeta ifred. De tycker inte om att tvingas samarbeta med andra. Den största delen av tiden på IT-spåret är självständigt arbete och detta beskrivs som mycket positivt av studenterna. De upplever också att de betraktas som kompetenta studenter som kan ta ansvar för sina uppgifter.

Det allra bästa är eget arbete, vilket jag tycker är fantastiskt [...] Jag gillar den här undervisningsformen ... det jag gillar mest är att få en lista på saker man ska göra ... och var man kan hitta informationen ... och sen bara göra det själv. (S11)

För mig funkar det väldigt bra, först att man har föreläsning och sen att man jobbar mycket själv då. Det passar ju mig ... det är perfekt [...] Att man har sitt eget bås ... Har liksom ansvar helt själva ... inga grupparbeten [...] Vi får leta efter information själva [...] Det känns rätt roligt. (S8)

Att få ha en egen arbetsplats där de kan skärma av sig om de vill beskrivs av de flesta studenter som helt avgörande för att kunna arbeta. Flera av studenterna beskriver att de är mycket lättstörda om de till exempel ser någon annan som gör något annat när de ska arbeta.

Man har sin egen arbetsplats ... det är också väldigt tacksamt ... istället för att ha liksom datasal ... labbar när man sitter liksom i en stor datasal ... jag har väldigt svårt att koncentrera mig när det är mycket folk runt omkring. (S7)

5.2.2 Att få arbeta i sin egen takt

Att få arbeta i sin egen takt upplevs som viktigt för de flesta av studenterna. På IT-spåret upplever studenterna att de får stora möjligheter att göra det. För några av studenterna innebär detta en möjlighet att läsa både en gymnasiekurs och en högskolekurs samtidigt. Men en majoritet av studenterna upplever att högskolekurserna är för svåra för dem. För de flesta studenter innebär upplevelsen att få arbeta i sin egen takt att de får mer tid för sitt arbete med gymnasiekurserna på IT-spåret och att de inte känner sig stressade av att alla ska genomföra samma saker på exakt samma tid.

Det är anpassat efter vad var och en behöver ... det gör inget om man är lite långsammare... man har möjlighet att komma ikapp ändå. Det har varit mitt största problem innan ... att det har gått för fort. (S6)

Några av studenterna berättar att de uppskattar att det finns en förståelse för när någon mår dåligt och att det är viktigt att inte behöva känna att man ska prestera lika mycket varje dag.

Jag har alltid haft det här problemet med att jag sätter för höga krav på mig själv och sen så går det inte och så blir jag deprimerad och så funkar ingenting ... här behöver man ju inte göra sitt absolut bästa varenda dag. (S13)

Det är en väldigt lugn stämning ... ingen direkt stress ... det är nog det viktigaste [...] För vissa dagar funkar det ju bara inte ... då ska man kunna ta det lugnt ... när jag väl jobbar så jobbar jag jättehårt ... hela tiden. Sen kan jag vara helt sysslös nästa dag [...] nu gör jag lite det jag ska och sen tar jag en liten paus och tittar på något klipp eller nånting och sen går jag vidare igen. (S9)

5.2.3 Friheten att bestämma över sin tid

Att kunna bestämma sina arbetstider värderas högt av alla intervjuade studenter. En del börjar tidigt på morgonen och går hem efter lunch. Några berättar att de kommer när föreläsningen startar klockan 12.00 och sedan jobbar hela eftermiddagen. En student berättar att han oftast jobbar stenhårt måndag till onsdag och sedan tar det lugnt i slutet av veckan. En annan student berättar att han älskar att vara ensam i lokalerna och därför ofta sitter kvar på kvällen. Så här beskriver två av studenterna upplevelsen av frihet att få bestämma över sin tid:

Sen har jag personligen tyckt om att vi får anpassa våra timmar lite själva ... att om skolan ska vara mellan 12 och 4 så kan jag komma hit vid 9 för att jag vet att jag är trött på eftermiddagen så kan jag gå efter föreläsningen. Eller om jag blir klar med 4 timmars arbete på 2 och en halv timme så har jag möjlighet att säga att nu går jag och tar en fika istället. Då har man motivation till att faktiskt göra det man ska. Det funkar väldigt bra för mig. (S1)

Jag trivs bra ... det är väldigt tyst och lugnt och man kan gå undan. Det är också flexibla tider ... vissa dagar jobbar jag dubbelt så mycket och vissa dagar har jag sagt till innan att jag inte kommer alls förutsatt att jag ligger före och ligger bra till. Men jag kan bita ihop om det är så ... jag prioriterar ... jag kör hårt om jag märker att det krisar sig. Det är viktigt att det är flexibelt ... inte bara för att det är kortare, utan för att man kan vara längre också ... dom flesta brukar vara här 4 timmar...jag satsar ofta på 8...så behöver jag inte komma in vissa dagar istället. (S3)

5.2.4 Individuell hjälp och tillgänglighet till lärare

Alla studenter berättar att de är nöjda med att det alltid finns en lärare tillgänglig under dagtid som kan ge dem individuell hjälp när de behöver. Att ha möjlighet att få hjälp individuellt istället för i en större grupp uppskattas mycket av de flesta studenter:

[...] och så det här med tillgängligheten av lärare. Det går att komma och ställa en fråga till bara läraren istället för att sitta i grupp och säga att jag fattar inte vad jag håller på med [...] för när man sitter i grupp så är vissa jävligt elaka och då blir man rädd att de ska skratta åt en. Om jag är den

enda i en klass på 15 elever som inte kan nåenting om programmering och jag säger: jag förstår inte ... så är man rädd att de andra ska tänka att man är dum i huvudet (S1)

Det är dock väldigt olika hur ofta studenterna själva går in till läraren eller frågar för att få individuell hjälp. Några studenter berättar att de har svårt för att be om hjälp, att det till och med upplevs som en ångestladdad situation, men att en av lärarna lite då och då kommer och frågar dem hur det går och att det är viktigt för dem. En av studenterna illustrerar detta på följande sätt i sin beskrivning av en av sina klasskompisar:

För vissa så funkar det jättebra att fråga ... andra vill inte det ... typ min arbetsplatsgranne... han har ju en tendens att glitcha fast ... han sitter bara på sin plats och frågar inte igen ... han bara sitter där och väntar på att läraren ska komma ihåg honom. Jag vet nångång tog det några dagar innan läraren kollade hur det var med honom igen (skratt) [...] Det kan ju vara svårt att ge stöd om eleverna inte ber om det. Men om vi bara ber om hjälp så får vi det också. (S10)

5.2.5 Att få fokusera

På IT-spåret läser de flesta av studenterna bara en kurs i taget. Det är viktigt för många av studenterna att inte behöva ha många olika ämnen och kurser samtidigt. Flera berättar att det var ett problem för dem på gymnasiet att tvingas hålla på med många olika ämnen samtidigt. Nu kan de fokusera på en sak i taget.

Det jag gillar här är hur vi har två kurser och inte på samma dagar heller ... måndag tisdag onsdag är det gymnasiekurs, torsdagar är det högskola och sen fredag mest högskola men om man ligger efter med gymnasiet ... ja då är en sån dag att bara jobba ikapp. Den strukturen gillar jag ... då blir det inte för många olika ämnen som man måste hålla reda på. (S12)

5.3 Vad i IT-spårets undervisningsform kan förbättras enligt studenterna?

Studenterna är mycket nöjda med undervisningsformen på IT-spåret och alla utom fyra har svårt att nämna något som de skulle vilja ändra på. Två studenter menar att de skulle vilja ha fler högskolekurser eftersom de upplever att gymnasiekurserna är för lätta för dem. Så här berättar en av dem:

Jo det är ju det att jag är inte intresserad av gymnasiepoäng egentligen ... så hade man gått dubbla högskolekurser istället ... som på en riktig högskola ... så hade jag tyckt att det varit bättre. Men jag förstår att det måste anpassas efter alla som går hit ... dom flesta går ju inte högskolekursen överhuvudtaget utan dom går bara gymnasiekursen istället ... så jag får ju ha full förståelse för att det är som det är. Men jag hade hellre bara läst högskola. (S11)

Två andra studenter tycker inte att de lär sig något när filmer används i undervisningen som ett komplement till föreläsningarna. Så här berättar en av dem:

Det skulle vara mindre videofilmer i undervisningen. Det skulle nog ha varit bättre för mig. För i vissa kurser har vi fått en video och så ska du göra som i videon. Problemet är att du behöver inte lära dig nånting ... det är bara att trycka play ... paus ... gör som de gör i filmen. Så fort filmen är slut så vet du inte vad du har gjort [...] Jag tror att jag hade funkade bättre med skriftliga instruktioner. Det är så mitt minne fungerar. (S1)

5.4 ”Jag har blivit bemött bättre här än jag någonsin blivit på något annat ställe.”

Alla studenter lovordar mötet med lärarna på IT-spåret. Framträdande är upplevelsen av tillit och att bli sedd, bekräftad och bemött med respekt för den de är. En av studenterna berättar: ”När man kom hit så var det jättebra för dom vet precis hur dom ska hantera oss och dom är bra människor (S9)”. En annan student berättar: ”Jag har blivit bemött bättre här än jag någonsin blivit på något annat ställe (S11)”. Studenterna berättar att lärarnas bemötande får dem att känna sig lugna och välkomna:

Han får en ju att känna sig till ro här. Han får en att känna sig lugn. Och han får en till att känna sig välkommen [...] och det är tack vare att han är där och han är sig själv och han är så lugn som möjligt och liksom han får en själv till å känna ett lugn. Man får liksom när man är i närheten av han så får man lugn energi och då blir man själv lugn ... och det är nog det största stödet han har gett mig. (S1)

Han är ju den bästa läraren någonsin för Asperger ... eh-h-h asså folk med Asperger ... för han är sig själv [...] Han är det bästa som kan hända någon [...] man känner sig lugn...man känner sig sansad och man känner att fan han är ju rolig han kan vi ju lyssna på. Vi kan ju faktisk lära oss något. (S2)

Studenternas upplevelser av lärarnas undervisning beskrivs också som enbart positivt. Flera studenter berättar att de aldrig träffat en så rolig lärare som en av lärarna på IT-spåret, här ett exempel: ”Han kan skämta lite och så när det är lektionstid. Så det blir ju lite roligare då att sitta och lyssna så att säga (S5)”. Flera av eleverna uppger också att de uppskattar att samma lärare smyger in små fel lite då och då i sina föreläsningar och instruktioner. Studenterna upplever också båda lärarna som mycket kunniga i sina ämnen och att de ger dem tydliga instruktioner för det egna arbetet:

Dom är duktiga och kan det dom lär ut och dom förbereder labbar också ordentligt ... ordentliga instruktioner och undrar man nånting så är det bara att fråga ... om det är nånting som man tycker är otydligt eller om man blir osäker på hur man ska göra [...] [En lärare] är jättebra och prata med och ställa frågor också ... man ställer en liten fråga och kommer med ett litet påstående och sen kommer han med en hel föreläsning (lätt skratt) han är väldigt kunnig. Han har ju praktiska erfarenheter också ... han vet vad han pratar om ... och han vet hur det används ute i världen på riktigt också. Det är inte bara teori utan han vet vad man behöver lära sig och varför man behöver lära sig det och var man har nytta av det. (S7)

Jag tycker att kompetensen är väldigt hög. Särskilt [en lärare] är extremt duktig [...] Jag skulle säga att högskolekurserna är mycket lättare än på en högskola därför att [läraren] ger mycket bättre förklaringar ... han är en mycket bättre lärare än dom jag har haft tidigare ... och jag finner att det är lättare här ... och det går även lite långsammare. (S11)

En av lärarna engagerar sig också mycket i studenterna utanför skoltid. Två av studenterna berättar att denna lärare är en av de viktigaste personerna i deras liv just nu. Det är flera som i intervjuerna berättar att om det krisar utanför skoltid så är han den personen de ringer till först. Det kan handla om att de mår väldigt dåligt, att de behöver hjälp med något praktiskt och i enstaka fall har det även handlat om akut drogproblematik.

Han har hjälpt mig att flytta två gånger. När jag började med min praktik hade jag svårt att ta mig dit ... då skjutsade han mig till [praktikplatsen] varje dag i två veckor. Han går hur långt som helst för oss. Det går inte att hitta såna personer. (S1)

Jag kan ringa honom och fråga typ på morgonen om jag känner mig risig och se om jag kan köra hemma den dagen ... jag går ofta till honom och frågar om hjälp. (S3)

Vad gäller övriga stödfunktioner som studenterna behöver för att fungera så är det ganska många som uppger att de har det stöd de behöver hemma där de bor. Ungefär hälften uppger också att IT-spårets koordinator/arbetsterapeut är ett viktigt stöd för dem.

Hon är ju allas mamma typ. Hon är den jätteseriösa [...] Man vet inte att hon är där men hon är där ... hon är liksom på allt och alla liksom åt höger och vänster och försöker liksom bolla ideer med Arbetsförmedlingen [...] Och hon brinner verkligen för det här. Hon vill verkligen förändra världen. Precis som båda våra lärare. (S2)

Hon hjälpte mig att fylla i blanketter ... hon är så hjälpsam så. Snäll ... hon hjälpte mig att maila överläkaren också. Så det är jättebra att hon finns tillgänglig här också ... det är guld värt. (S7)

Det är också väldigt tryggt och veta att om jag skulle behöva prata med Försäkringskassan till exempel då vet jag att jag skulle kunna ta mig till [en stad] och att vi tillsammans hittar ett sätt att kommunicera då ... hur man säger saker till exempel. Så stödet finns. (S1)

5.5 Studenternas lärande

Under intervjun frågade vi alla studenter vad de har lärt sig på IT-spåret. Flera berättade då att de lärt sig specifika kompetenser inom IT kopplat till innehåll i de kurser de har läst. Men lika många berättade främst om andra saker som de lärt sig kopplat till olika aspekter av att fungera socialt tillsammans med andra och även om ett lärande kopplat till att fungera bättre i vardagen. I intervjuerna framträder följande aspekter av studenternas lärande på IT-spåret.

- Innehållet i kurserna
- Att fungera bättre socialt med andra

5.5.1 Innehållet i kurserna

Studenterna berättar med stolthet om vad de lärt sig i olika kurser. Mycket av deras beskrivningar handlar om praktiska tillämpningar och konkreta färdigheter de lärt sig. Alla studenter utom en berättar att de har klarat de flesta eller alla gymnasiekurser som de har läst. Eftersom studenterna på IT-spåret varit i utbildningen olika lång tid så varierar antalet kurser de läst och också i vilken ordning de läst de olika kurserna. Högskolekurserna upplevs som väldigt svåra för cirka 2/3 av studenterna. Av de 14 intervjuade studenterna så uppger tio att de har läst högskolekurser, men det är bara fem studenter som uppger att de har klarat någon högskolekurs. Några av de fem personer som klarat högskolekurser berättar att dessa kurser är de enda kurser som ger dem utmaningar i deras lärande och att de egentligen bara skulle vilja läsa högskolekurser. Tre av studenterna som började på IT-spåret under 2014 uppger att de redan nu efter ett halvår läst sex kurser eller ännu fler och de berättar med stor entusiasm om hur mycket de har lärt sig i kurserna redan:

Jag har lärt mig jättemycket grundläggande om datorer och system och sånt. Jag kunde ingenting om att göra hemsidor eller nånting för jag spelade bara ... innan då. Men nu kan jag ju göra en väldigt enkel hemsida och cad har jag lärt mig. (S9)

Jag har ju fått lära mig cad, webbprogrammering och att göra hemsidor ... och vanlig programmering. Nu är det ju databasteknik [...] Jag har lärt mig en hel del faktiskt. Det svåraste är ju programmeringen. Det är ju som att lära sig ett nytt språk kan man väl säga ... för man måste ju lära sig sammanhången mellan hur olika ord funkar. Det är ju i princip att man

bara säger åt datorn vad den ska göra. Så man måste ju säga åt den på rätt sätt ... utan att man gör grammatikfel eller vad man nu ska kalla det. (S5)

Man kan dela in programmeringen i två områden ... det ena området är mot nätverk och hemsidor ... det är en sorts högre programmeringsspråk ... dom är mer lika ett vanligt språk och dom bygger oftast på dom lägre språken. Det jag har gått tidigare har vart dom lägre språken. Men här studerar vi bara den högre halvan utav språken ... dom som jag inte studerat tidigare ... just nu är det bara högskolekurser. (S11)

Framträdande i studenternas beskrivningar av vad de lärt sig på IT-spåret är en upplevd kompetens av att kunna utföra något konkret inom IT som de inte kunde innan, praktiska tillämpningar som många upplever att de faktiskt kan nu. Här följer några exempel på detta:

Den första vi gjorde var webbdesign. Det var hemsidor, HTML, Photoshop, Dream Weaver ... att göra en hemsida och sen var det CSS filer. Och sen ett ganska mäktigt examensarbete där vi skulle göra en hemsida ... en turisthemsida. Sen efter det var det CAD. Då var det mycket med modeller. Och sen hade vi nätverk och så lite programmering ... nätverket var att fixa en intern inloggning grej för ett företag så att alla inte ska ha samma behörighet ... och att bara dom som sitter på revisionsidan bara ska ha tillgång till revisionen. Och sen var det programmeringen ... när vi fick lära oss grundläggande programmering och så fick vi göra en miniräknare och ett program med lite inmatning. Typ ... skriv in ditt namn och ålder så berättar programmet en saga tillbaka om dig. Sen efter var det digitalt skapande ... den gick ut på att klippa och klistra och typografi. (S1)

Det viktigaste jag lärt mig är väl nätverkstekniken. Man får lära sig exakt hur nätverk är. Och sen är det väl programmering. Jag har ju kört eget projekt också. Jag byggde en lite robot och programmerade att den kunde köra med sensor och undvika grejer [...] Jag gillar databaser mycket ... det är något jag skulle vilja jobba med. Det visste jag inte innan ... men jag har upptäckt att jag gillar verkligen det. Jag vill köra med databaser ... hantera sånt. Lägga upp. Designa [...] Jag har kört nätverksadministration och databasadministration och databasteknik ... så har jag kört nätteknik och objektorienterad programmering. (S3)

5.5.2 Att fungera bättre socialt med andra

Studenterna beskriver en rad olika aspekter av sitt lärande som handlar om att fungera bättre tillsammans med andra. Alla studenter berättar också att de trivs med klasskamraterna på IT-spåret. Men att trivas med klasskamraterna behöver inte innebära att prata med varandra eller att vara intresserad av andra. Många av studenterna vill vara ifred och arbeta själva och vet inte ens vad alla klasskamrater heter. Flera studenter berättar helt ärligt i intervjuerna att de inte är intresserade av att umgås med de andra, men de berättar samtidigt att de trivs mycket bra och känner sig respekterade av klasskamraterna.

Jag är ju sån ... Jag hatar folk, det är det värsta jag vet [...] Jag håller mig gärna för mig själv och tar aldrig några raster eller nånting utan jag sitter vid datorn och där är jag. Är det nån som pratar med mig då är det ju självklart att jag pratar med dom ... är det nån som pratar som typ i klassen då är det ju självklart att jag svarar ... men jag skulle aldrig kunna börja en diskussion [...] Jag tycker det är skitkul å sitta här och programmera och ännu mysigare och sitta när det inte är en jävel kvar [...] helt jävla knäpptyst överallt ... bara jag ... då får man ett lugn i kroppen som är helt otroligt. (S2)

Alla verkar vara schysta men jag har inte så att säga försökt bli vän med någon än. Utan vi brukar sitta lite för oss själva så att säga. Dom flesta är ju vänner ... ja det är ganska vänlig stämning runt det hela ändå så att säga [...] Det är mer att jag är neutral ... det spelar ingen jättestor roll för mig. Men jag har ju pratat lite med dom så ... får se ifall det blir något i framtiden. (S5)

Om jag ska vara ärlig så har jag ju knappt pratat med så många. Jag är väl inte så social ... men när man träffar andra som när man sitter i ett rum såhär går det väldigt bra tycker jag ... och när vi sitter i våra bås där så är det inga problem heller. (S8)

Jag säger ju hej och lite sånt men umgås gör jag ju inte med nån.(S9)

Det är väldigt trevligt ... väldigt trevligt ... okej jag måste säga ... jag har inte pratat med många av mina klasskamrater så jag kommer ihåg vad nån av dom heter. (lätt skrott) Men dom jag har pratat med har varit väldigt trevliga. (S13)

Jag jobbar mest själv. Jag vet att dom brukar gå ut och fika och sådär ... jag är inte sån som är intresserad av sånt. Jag är väldigt individuell. Jag kommer hit för mitt arbetes skull ... sen satsar jag på jobbet. Jag är ingen social person. Jag umgås men har svårt för folkmassor. Jag är vanligtvis sån. (S3)

Men ungefär hälften av studenterna berättar i intervjuerna att de under tiden på IT-spåret har börjat bli mer intresserade av att umgås med andra. Några studenter berättar att de har bott tillsammans i en lägenhet och trivts med det.

Det har också gett mycket för det sociala [...] i vanlig skola som jag gick i förut så har det märkts att jag har varit speciell ... att jag inte knyter an till folk. Men eftersom vi har gått till den här skolan medvetna om att folk knyter inte an ... då har vi inte haft en sån panik inför att umgås. Vi var ju tre som hade kollektiv ett tag ... jag bor fortfarande tillsammans med en i skolan och sen är jag tillsammans med en av de andra. Det funkar jättebra ... det är såna saker man inte tror ska funka eftersom man har Asperger och vet vilka begränsningar man har. Men eftersom det har blivit en mer anspråkslös social konstellation så har det blivit mycket lättare att man inte känner dom prestationskraven. (S1)

S1 beskriver detta intresse för att umgås med varandra som det viktigaste lärandet under tiden på IT-spåret. S1 berättar att en av lärarnas förhållningssätt, intresse och engagemang för studenterna har inneburit att studenterna själva har utvecklat en större empati för varandra och till och med byggt upp egna sociala skydds nät:

Undervisningen är en sån liten del av det jag gör. Men framför allt har det påverkat hur vi ser på människor och hur vi ser på oss själva och det har lärarna gjort mer för än undervisningen [...] Jag tror att vi har haft en vansinnig tur att vi har fått den personalen som vi har här. Det kunde lika gärna ha varit nån som är väldigt bra på att lära ut ... men som inte kunde påverka vår sociala syn. Det är mycket flyt vi har haft [...] Man kan också bli lite ledsen, för man inser att vi kommer aldrig mer ha en lärare som är så engagerad i oss som den vi har nu. Det faktum att han är beredd att gå så långt för oss har påverkat hur långt vi är beredda att gå för varandra. Vi hade en kille som höll på att ta livet av sig i fjol ... och då ... vi har ju lite smågrupper som håller koll på varandra ... vi är fyra stycken som har nycklar hem till varandra [...] Ja tror inte att vi hade kommit på det om inte vi hade sett vilken skillnad det gjorde. [...] Det är en av de större viktiga grejerna som [läraren] har bidragit till. Innan har vi alltid

tänkt: jag klarar mig bättre själv. Vi är flera som har kunnat sluta med boendestöd för att vi motiverar varandra istället. (S1)

Flera av studenterna berättar också att de träffas regelbundet i en spelförening på fritiden. För några av studenterna är detta första gången på många år som de har ett regelbundet umgänge:

Jag känner mig lugnare när jag vet att andra personer också har samma problem. Det blir mycket lättare. När jag började här så ville jag inte ens prata knappt [...] Jag har umgåtts lite utanför nu ... ja spelat ihop och så ... kortspel faktiskt. [En kille] håller i spelföreningen här i Eksjö ... så jag har vart där lite. (S11)

Dom trivs jag bra med ... vissa av dom ... vi har en spelförening här i Eksjö. Där nere vid grillen. En bit in på gångvägen där ... kortspel, brädspel, rollspel ... lite allt möjligt. (S6)

Några andra sociala kompetenser som studenterna med glädje berättar om att de har lärt sig under sin tid på IT-spåret är att be om hjälp, att prata inför grupp, att arbeta självständigt, att våga försöka och att få mer struktur i vardagen:

Att be om hjälp

Flera studenter berättar att de under sin tid på IT-spåret har lärt sig att be andra om hjälp. De berättar att de tidigare i sin skolgång aldrig bad varken lärare eller klasskamrater om hjälp. Mest framträdande är att de beskriver att de lärt sig att även be klasskamrater om hjälp på IT-spåret. Några berättar också att de lärt sig att man tillsammans kan hjälpa varandra för att lösa uppgifter:

Det är många som jag inte pratar med ... inte utan anledning ... men det finns två eller så som jag umgås mycket med utanför skolan ... och det jag gillar här är om man har lite problem med nånting och man vet inte riktigt hur man kan lösa det ... då frågar man någon annan som är i samma kurs ... då börjar man att tänka tillsammans på hur man kan lösa problem ... jag tycker det är viktigt att kunna göra så för det är så man gör ute på arbetsplatser [...] Det där med att våga fråga om hjälp det är bra att kunna [...] Tillsammans så är vi bra på allting ... och det kan man dra nytta av. (S12)

Att prata inför grupp

Rädslan att prata inför grupp är stor för många av studenterna på IT-spåret. Några av studenterna berättar att de upplever att de lärt sig att våga prata inför andra på IT-spåret, även under föreläsningarna när det ofta är mellan 5-10 andra studenter närvarande:

Det är ju nånting jag lärt mig också ... att prata inför grupp ... det kunde jag ju inte innan för det var jättejobbigt och det är fortfarande jättejobbigt men efter ett tag så kände man så liksom jamen va fan, dom lyssnar ju nästan. (S2)

Att arbeta självständigt

Några studenter berättar att de lärt sig att ta mer ansvar för sina studier och nu arbetar mycket mer självständigt än vad de gjorde tidigare:

Jag har lärt mig att bli lite bättre på att vara flitigare på egen hand [...] jag tror jag har blivit bättre på att göra saker på egen hand och jobba utan att ha nån som kollar över ryggen på mig [...] Dels för att det är så lugnt här och det tillåts att man anpassar sig ... jag har fått lära mig...för att jag ska hinna det och kunna bli något så måste jag ju ändra lite på mig. (S5)

Att våga försöka

Flera studenter berättar att deras självförtroende har ökat under tiden på IT-spåret och att de lärt sig att våga försöka ta sig an mer utmaningar och uppgifter än de vågade tidigare:

Det största problemet när man kom hit ... man försökte inte själv ... men jag har lärt mig en vettig grej när jag har vart här ... och det är att försök för helvete själv, du kommer att klara det. (S2)

Att få struktur i vardagen

Några studenter berättar att de under sin vistelse på IT-spåret har lärt sig att strukturera sin tid bättre och därmed klarar de mycket mer i vardagen utanför skoltid:

Innan jag började här så hade jag stort behov av att ha boendestöd ... när jag började här bestämde jag mig för att jag inte ville ha det. Resultatet blev att jag städar, tvättar och diskar. Dom sakerna har aldrig fungerat innan [...] Jag har fått tillbaka kontroll över mitt liv. (S1)

Nu finns det en struktur [...] det känns jävligt skönt för jag har aldrig haft en rutin i hela mitt liv. Det är nånting Asperger har jävla problem med ... att skaffa rutiner. Det känns jävligt skönt att äntligen ha hittat rutin på nånting ... som funkar ... det är det som är så otroligt. (S2)

5.6 Vidgade möjlighetshorisonter

Framträdande i intervjuerna är studenternas berättelser av att IT-spåret innebär en viktig förändring i deras liv. Berättelserna handlar om en sammanflätning av en dåtid, ett nu och en framtid. Berättelserna om dåtiden innehåller mycket negativa skolupplevelser, framförallt ifrån grundskolan. Nuet på IT-spåret beskrivs som en positiv förändring i livet, en ny möjlighet som gett många av dem framtidshopp. Detta kapitel handlar om hur berättelserna om dåtiden, nutiden och framtiden sammanflätas till berättelser, där upplevelser av IT-spåret som representerar nuet, har inneburit vidgade möjlighetshorisonter för många av studenterna. Avsnittet är indelat i följande tre delar:

- Tidigare erfarenheter av skolan och livssituationen innan IT-spåret
- Vad innebar det att komma till IT-spåret?
- En ljusare framtidsbild

5.6.1 Tidigare erfarenheter av skolan och livssituationen innan IT-spåret

Studenternas beskrivningar av upplevelser från grundskolan är unika för varje individ. Men i flera av beskrivningarna finns återkommande likheter som skiljer dessa från övriga. I beskrivningarna från grundskolan framträder tre olika berättelser och från gymnasiet framträder en berättelse:

- Grundskoletiden var en kränkning
- Grundskoletiden var ok
- Grundskoletiden saknade utmaningar
- Mer positiva upplevelser från gymnasietiden

Grundskoletiden var en kränkning

Ungefär hälften av studenterna beskriver sin grundskoletid som en hemsk tid med upplevelser av kränkningar och marginalisering som innebar att de inte lyckades nå skolans mål och bli behöriga för gymnasieskolan. S3 berättar att han blev ”retad och mobbad i lågstadiet, bytte skola i mellanstadiet och sedan var det mycket rehabilitering” resten av grundskolan. En annan av studenterna vill inte ens prata om vad han blev utsatt för på högstadiet av sina klasskamrater:

Det gick ju faktiskt ganska bra upp till högstadiet ... Sen blev jag mobbad på högstadiet ... det var tre år åt helvete [...] Det pratar jag helst inte om [...] Sista året var jag knappt i skolan...det blev ju IV-programmet ... fick inga betyg alls. Jag fick inte ens betygspappret. (S8)

Att uppleva sig själv som marginaliserad, kränkt och att inte passa in beskriver också S2 som bestämde sig för att inte vara i skolan i slutet av högstadiet:

Mobbad hela lågstadiet, mellanstadiet, mobbad ända fram till åttan i högstadiet ... blev misshandlad i åttan [...] sen flyttade jag till behandlingshem ... där ville dom att jag skulle börja skolan igen men vafan ska jag göra det för ... det finns ingen som har intresse för mig ändå ... dom är ju bara elaka ... gick tillbaka en dag i skolan blev nedtryckt i en papperskorg. Då sket jag i att gå tillbaka till skolan. (S2)

S13 berättar att han aldrig tyckte om att vara i grundskolan, men att det inte bara hade med skolan att göra, utan att han redan som barn kom in i depressioner som gjorde det svårt att fungera för honom i skolmiljön. Depressionerna blev enligt S13 alltid värre när skolstarterna närmade sig i augusti:

Jag har aldrig varit riktigt kompis med skolan ... när det blir lov så går liksom humöret upp och sen när skolan börjar igen så går det ner och så är det depression igen. Men den sommaren så blev det inget sånt där uppsving ... det blev bara värre och jag försökte ta livet av mig.

S1 berättar att det värsta minnet under skoltiden var att bli placerad i särskola trots att diagnosen som ställts inte handlade om en intellektuell funktionsnedsättning:

Jag hamnade på psykavdelning när jag gick i sjundeklass. I samband med det hamnade jag i särskola vilket jag tyckte var ganska hemskt eftersom det är inget fel på mig förståndsmässigt. [...] gick ut ur grundskolan med i stort sett inga betyg alls. (S1)

Grundskoletiden var ok

Några av studenterna berättar att grundskoletiden var ok för dem och att de inte upplever att de blev utsatta för några kränkningar. S10 menar till och med att "grundskolan funkade kanonbra" både socialt med klasskompisar och lärare och med studierna. S11 berättar också att han trivdes bra i grundskolan skolan och att han trots perioder av depressioner fick hjälp av lärarna med anpassningar som gjorde att han kunde ta igen missat skolarbete och klarade av att nå skolans mål:

Jag var alltid klar före alla andra när jag var där ... det är det att jag har haft mina depressiva tillfällen och då har jag inte velat göra nånting ... vilket i sin tur har lett till att jag har hoppat över prov ... men jag har alltid lyckats ta igen det ... det är också så att jag har bipolär sjukdom ... och det var i samband med det som jag blev undersökt för Asperger också.

S9 berättar att han trivdes med sina klasskompisar under hela grundskoletiden och att han upplevde skolan som en trygg miljö att vara i. Men han berättar att han fick kämpa mycket för att klara grundskolans mål på högstadiet. S9 upplever att skolan och lärarna såg honom och hjälpte honom att få extra stöd så att han kunde klara av att bli behörig till gymnasiet:

Jag fick G eller G minus i allting ... men jag klarade ju inte av att göra nåt annat ... jag kunde inte ens umgås med kompisar för all tid gick åt till skolan ... jag var jättetrött och hängig efter det [...] När vi faktiskt kom fram till att jag hade problem och att jag inte bara var underbegåvad ... det var en mattelärare som såg att jag blev ledsen för ett prov ... då började dom hjälpa mig. (S9)

S5 gick på särskolan under sin grundskoletid och upplever att han hade en ganska bra tid där med ett bra stöd i sina studier. Han berättar att han inte upplever att det behöver ha varit något negativt att ha gått på särskola även om han upplever att människor i samhället kan se det så:

Jag var autistisk ... då hamnar man ju där [...] Sen är det väl inte så fel med särskola i sig så att säga ... det kan ju vara bra att dom som behöver stöd får stöd. Men ehh ... ja vad ska man säga. Jag antar att det kan vara så att många känner dock att det är lite skamligt att gå på särskolan eftersom det är associerat med att ha funktionshinder eller så.

S5 gör under intervjun en intressant betraktelse av vårt skolsystem:

Skolan är ju så att det fungerar som ett rullband. Skolan härstammar ju ifrån industrialismen ... under en tid där det bara var meningen att pumpa ut folk som skulle komma ut i arbete ... det har ju inte ändrats sen dess. Skolan anpassar sig inte efter individen ... utan alla går ju liksom samma klass och istället för att sortera efter vad folk är bra på och vilka kunskaper dom har så sorterar man ju efter åldern ... som om det är det viktigaste att folk har gemensamt [...] Sen är ju ett annat problem i skolan att den fokuserar ju bara blott på en hjärnhalva så att säga ... det är ju enbart logiken och matematik. Vilket kan vara en nackdel ... man behöver egentligen använda andra hjärnhalvan också ... för det krävs det kreativa tänkandet och att kunna tänka utanför lådan så att säga är väldigt viktigt. Alla som har lyckats bli rika och framgångsrika dom har ju inte bara liksom varit bra på matte och sånt utan dom har ju kunnat vara kreativa i hur dom arbetar och kommit på idéer och sånt. Men istället känner ju tydligen skolverket och skolor rent generellt att det är viktigare att vi lär oss pythagoras sats än att faktiskt lära oss hur vi kanske ska lära oss hur man betalar skatter och klarar oss själva och så.

Grundskoletiden saknade utmaningar

Några av studenterna berättar att de hade en hög måluppfyllelse i grundskolan och att det också fungerade bra för dem men att innehållet i grundskolan var för lätt och att de inte fick några utmaningar i sitt lärande. Så här berättar två av dem:

Grundskolan gick jättebra ... var ju jättelätt [...] inga bekymmer ... jag behövde aldrig anstränga mig överhuvudtaget. (S7)

Det funkade bra ... men allt upp till slutet av gymnasiet var för enkelt. (S12)

Mer positiva upplevelser från gymnasietiden

Framträdande i studenternas berättelser från deras gymnasietid är att fler upplevde att undervisningen anpassades bättre efter deras behov och att förekomsten av kränkningar var färre. För några av studenterna har gymnasiet dock inte alls upplevts som en förbättrad situation utan bara som en fortsättning av de negativa erfarenheter de bar på från grundskolans som beskrivits ovan. Men flera av dem som har beskrivit grundskolan enbart som något negativt med kränkningar och marginalisering berättar att det blev en bättre situation för dem på gymnasiet. ”Jag trivdes bättre i gymnasiet för där hade jag ju kompisar ... men det var ju fortfarande inte bra ... men jag hade det mer uthärdligt”, berättar S13. Denna förbättring

innebar dock inte att alla klarade av gymnasiet med fullständiga gymnasiebetyg, det var det bara en minoritet som gjorde, men det var för många en upplevelse av en bättre anpassning för dem än vad grundskolan erbjudit. De som upplever denna förbättring berättar att de har haft en klassföreståndare/mentor som har hjälpt dem med anpassningar i studierna eller att de gick på ett IV-program i en mindre grupp som de trivdes och kände sig trygga i. Några berättar också att de har lyckats med att slutföra ett helt nationellt gymnasieprogram. Så här berättar fem av studenterna:

Jag hade ganska dåliga betyg från grundskolan på grund av den sociala aspekten. Jag var inte bra på gymnastik och matematik. Men när jag gick ut gymnasiet hade jag väldigt bra betyg ... bara VG och MVG förutom i gymnastik där jag hade G ... i gymnasiet var det toppen för mig ... stöd-mässigt [...] Jag gick estet vilket var mest för att plugga något roligt. Det har öppnat mig som person så att jag kan prata så här öppet ... det kunde jag inte när jag fick diagnosen. Jag ångrar inte att jag valde det istället för datorer när jag var så ung ... det har hjälpt mig att komma undan sjukdomen. (S3)

Jag har ju diagnosen NF1 ... Neurofibromatos. Det visste vi om sen jag var väldigt liten ... men dom hade attityden vi vet bäst och jag fick knappt någon extra hjälp ändå på grundskolan ... hjälpen var mer som idiotförklaring [...] Man får även lite problem med minnet med den här diagnosen och då glömde man läxan ibland och blev därför klassad som lat [...] Gymnasiet var bättre ... det vara en lärare som tog det på allvar [...] Dels så var det min klassföreståndare som förstod problemen. Jag fick spela in hans lektioner ... det var lite problematiskt att både lyssna och skriva samtidigt. Teknik gick jag. Sen blev det för mycket problem med matten så jag fick ta bort både matten och fysiken. (S6)

Det var lite skillnad ... inte så mycket grupparbeten och man hade ansvar själv för sitt eget ... och väldigt liten klass ... ehh ... det gick väldigt bra ... fick väldigt bra betyg ... alla ämnen jag läste fick jag ju minst godkänt i då ... sen var det ju vissa ämnen som gick jättebra då. (S8)

Jag har ju haft tur och har haft bra lärare genom gymnasiet. Även ifall estet kanske inte är det mest optimala för att få arbete och sånt så fick jag väldigt bra lärare som faktiskt gjorde att jag blev lite mer motiverad. (S5)

Jag gick ut gymnasiet med extrapoäng ... för jag läste till vad heter det fysik 6. Jag läste all fysik ... all matte och all IT som skolan hade att

erbjudna [...] Naturvetenskap ... jag gick matte-datainriktning ... det var inga problem. Jag hade depressioner till och från ... men jag hade väldigt lätt för skolan överlag så jag kunde ändå ta igen. Jag fick begära förlängd kurs i Fysik B därför att jag inte hade skrivit sista provet ... men sen skrev jag sista provet ... fick en vecka extra på mig att plugga till provet. (S11)

5.6.2 Vad innebar det att komma till IT-spåret?

De flesta av studenterna på IT-spåret berättar att det var svårt för dem att få ett arbete efter gymnasiet och få av dem blev behöriga till högskolan. Några läste vidare på Komvux eller folkhögskola och några påbörjade högskoleutbildningar som de sedan hoppade av. Några fick arbete under kortare perioder. Några berättar att de egentligen inte har gjort någonting organiserat efter gymnasiet utan att de mest blev sittande hemma, ibland utan att knappt träffa andra. De flesta av dem berättar att de upplevde sig marginaliserade i samhället och att de inte upplevde sig delaktiga. Berättelserna i detta avsnitt beskriver vad det innebar för studenterna att komma till IT-spåret. Innehållet är uppdelat under följande två rubriker.

- Bruten isolering
- Upplevelser av delaktighet, anpassning och ett meningsfullt socialt sammanhang

Bruten isolering

I intervjuerna framträder beskrivningar av att IT-spåret innebar att en längre tid av isolering bröts. Mer än hälften av studenterna beskrev att de hade varit sysslösa med upplevelser av ensamhet, meningslöshet och marginalisering från övriga samhället under långa perioder tiden innan de började på IT-spåret. Här berättar några om sin situation:

Jag har ju inte haft något riktigt jobb ... det börjar kännas lite jobbigt när man är trettio och inte riktigt har hittat sin plats (S14)

Jag visste inte riktigt vad jag skulle göra för någonting för jag gick inte klart gymnasiet ... jag pallade inte mer det sista året där ... och då blev det att jag bara satt hemma liksom och inte gjorde nånting. (S13)

Jag satt bara hemma ... har ju egentligen inte haft nåt fast jobb överhuvudtaget ... i ett och ett halvt år ungefär så hade jag ingenting. (S9)

Flera berättar också om långvariga depressioner som en del av problematiken:

Sen fick jag min dåliga period av depression ... så jag blev av med jobbet ... hamnade i en hel förstabiliserings- och sen klättra uppåt-process ... som hållit på tills idag ... det var länge där som jag egentligen inte gjorde nånting ... jag har haft kontakter med psykolog och sen hamnade jag här tillslut. (S12)

Att komma till IT-spåret beskrivs av flera studenter som att få en ny start i livet. ”Det är nog det bästa som har hänt mig”, berättar S12. En annan av studenterna berättar att han för första gången på flera år har börjat få lite rutiner och upplever att det äntligen händer någonting i hans liv:

Jag har börjat komma igång igen mycket bättre ... jag får mycket mer gjort. Det börjar hända saker igen ... det är väldigt skönt [...] Man börjar få lite rutiner igen ... börjar komma tillbaka ... det funkar bättre med liksom dygnsrytm också [...] Jag hade gått sjukskriven en längre tid ... innan jag fick min utredning. Sen när sjukskrivningen tog slut så gick jag ytterligare ett tag [...] Nu har jag fått lite rutiner och börjar få tillbaka arbetsförmågan och man lär sig använda arbetsminnet igen. (S7)

Upplevelser av delaktighet, anpassning och ett meningsfullt socialt sammanhang

Flera av studenterna uttrycker att IT-spåret är helt anpassat efter deras behov och förutsättningar och att de upplever en meningsfullhet och delaktighet som de inte har upplevt tidigare:

Ska jag vara helt jävla ärlig så uppskattar jag det riktigt jävla mycket [...] För det är riktigt bra grejer som dom har gjort här och verkligen sätter vuxna med Asperger i fokus och försöker hjälpa våra behov så att säga [...] det är knepigt när man har exakt samma krav på alla människor och det ska göras i exakt samma ordning [...] Det är så jävla skoj här ... det är nog fan därför jag kommer tillbaka varje dag bara för att jag vet att här är jag omringad av sköna lärare och störda elever (skratt) (S2)

Alla studenter är nöjda med klasskamraternas och personalens bemötande och upplägget på undervisningen. ”Upplägget på det vi studerar och kontakter med lärarna och sånt här ... allting fungerar väldigt bra”, berättar S14. ”Det är så här jag vill ha det, jag vill ha det på en nivå där läraren litar på att jag vet vad jag håller på med. Att jag förstår min egen begåvning och begränsning”, berättar S1. Flera av

studenterna poängterar också att instruktionerna på det skolarbete som ska genomföras är så tydliga. ”Att man får tydliga instruktioner här är en klar fördel”, berättar S4. Förutom att undervisningen upplevs rätt anpassad där studenterna upplever att de kan lyckas i kurserna så är också upplevelsen av att inte behöva känna sig avvikande eller annorlunda framträdande. ”Särskilt bra är att jag har klarat av utbildningen hittills [...] Här är man inte riktigt outsider typ ... man är precis som alla andra här”, berättar S10. Ungefär samma upplevelse beskrivs i följande citat:

Just det här att man är här med andra som har ungefär samma problem eller egenskaper eller vad man ska säga ... det är ingen som tycker att man är konstig om man inte pratar ... det känns väldigt skönt. (S14)

Några av studenterna lyfter fram personalens unika förståelse och intresse för hela deras situation som avgörande för att de ska kunna klara studierna:

Här på IT-spåret är det ju väldigt annorlunda ... de förstår ju ... när jag inte kan komma en dag eller jag håller på att pilla med medicinerna ... jag är kanske liksom ute ur spelet i en månad. Den förståelsen tror jag ju inte finns om jag skulle plugga någon annanstans. (S13)

5.6.3 En ljusare framtidsbild

Att börja på IT-spåret innebar för studenterna en mer meningsfull tillvaro i livet ur ett socialt sammanhang där de berättar att de upplever sig delaktiga och känner sig som en i gänget och där undervisningen uppfattades som anpassad efter deras behov. Flera av studenterna uttrycker också att de har fått ett nytt hopp i livet och att de ser ljusare på sin framtid sedan de började på IT-spåret. ”Jag var väldigt nere när jag började här men nu är jag väldigt klar igen ... allting verkar lösa sig ... jag kanske till och med kan satsa på att ha ett arbete inom några månader”, berättar S11. En annan student berättar att framtiden inte känns omöjlig längre efter att ha börjat på IT-spåret:

Det var bättre än jag trodde [...] Jag gick från att tänka att jag kommer nog bli sjukpensionär till att fundera på att bli ingenjör. Bara det att våga tänka att det behöver inte vara som det alltid har varit innan ... jag skulle kunna göra något med mitt liv [...] Jag hoppas att jag hittar nån form av anställning...[En lärare] har lovat att inte skriva ut oss om vi inte har något annat att gå till. Jag hoppas på en anställning annars tror jag att jag

ska läsa vidare [...] Framtiden känns inte omöjlig längre. Det är inte ett hypotetiskt scenario att det finns en framtid utan definitivt att det kommer att komma tider framöver som kommer att gå bra. Så har det inte varit förut. (S1)

Flera av studenterna uttrycker att de nu på allvar börjar få tillbaka tron på att de kan få ett arbete efter sin utbildning på IT-spåret. ”Hoppas och vill och tror att jag kommer ha nytta av det mesta och att jag kommer få jobb...och klara av att jobba”, berättar S8. Två andra av studenterna berättar med entusiasm om att de tror att utbildningen kommer att ge dem goda chanser att hitta ett arbete inom IT-området:

Jag vill gärna ha en utbildning som leder till jobb. Jag är intresserad av datorer rent generellt [...] Jag hoppas att jag ska kunna bli bättre på programmering och kunna få tillräckligt med kunskap för att faktiskt kunna arbeta inom det området. Det är väl mest så ... det jag känner just nu [...] Programmering tror jag det definitivt kan finnas stora chanser att få jobb i för det är ju väldigt mycket man kan göra med programmering. För det är liksom att du kan skapa webbsidor och program och det kan ju vara till alla möjliga så att säga företag och arbetsområden. Programmen kan ju användas till många olika saker [...] Det känns som jag ... har nån chans att få nåt redigt arbete i alla fall. Vilket inte jag haft tidigare (S5)

Får man ihop sin examen så finns det ju goda möjligheter att få jobb ... det är brist på utbildad personal inom IT-området överhuvudtaget är det ... så jobb finns det nog att få ... framförallt om man kan komma med papper och visa upp att man har betyg på papper ”titta jag har läst det” [...] på mindre företag kanske dom inte har nån som arbetar bara med det ... bara att få datorerna att fungera ... behöver kanske ett internt nätverk ... ja då behövs det nån som kan det. Det behövs ... nästan överallt. (S7)

Några av studenterna menar att IT-spåret kan ge dem behörighet till högskolan. S4 till exempel menar att han kan ”få bättre studievana för att kunna gå vidare till högskola och sen flytta utomlands” genom IT-spåret. S10 berättar att det har gått bättre för honom med studierna på IT-spåret än han trodde att det skulle göra. Nu hoppas han till och med på att få arbete på det företag där han gör sin praktik:

Asså mitt första mål var att få gymnasiekompetens ... för att då visste jag att hade jag det så kunde jag alltid läsa på högskola på distans igen och på så sätt utbilda mig och få jobb ... men nu har det gått bättre än så. (S10)

Samtidigt uttrycker samma student en oro han bär på om att inte räkna till på arbetsmarknaden:

”Jag blir stressad för att jag vet inte om jag kommer klara det eller om det är bättre att bara ge sig liksom ... eller ifall jag ens vill ha jobb liksom”.

Dåligt självförtroende och en oro att inte räkna till

Flera av studenterna uttrycker denna oro över att inte räkna till och en rädsla för att inte kunna tillräckligt mycket. Det innebär till exempel att de uttrycker en ängslan för att våga pröva på att genomföra en praktik, så här berättar S8 om hur han tänker om att göra praktik: ”Jag vet faktiskt inte ... jag måste ju lära mig mer innan jag kan komma ut på en praktikplats så att jag kan tillföra nåt”. S3 och S13 är också oroliga över att inte räkna till i arbetslivet:

Jag är orolig om jag är tillräckligt bra för att åka ut på praktik eller inte.

Jag känner att jag inte klarar av det än. Jag känner att jag behöver mer tid på mig för att må bättre.

En annan av studenterna svarar uppgivet att det förmodligen blir svårt att hitta ett jobb även efter utbildningen. Han tvivlar på sin egen förmåga att klara av alla krav i arbetslivet: ”Jag hittade inget jobb innan men det gör jag nog inte ens efter att ha gått färdigt här för det är så höga krav på såna här arbeten” (S2). Senare under intervjun berättar han:

Nervositet känner jag ... att jag ska misslyckas på nåt sätt [...] Jag är inte redo att vara chef ... jag är inte redo att va marknadsförare ... jag är inte redo att åka ut till kunder och prata med dom ... jag är inte redo för att stå inför ett dussin människor egentligen.

Några studenter berättar med glädje och stolthet över deras praktikperioder som inneburit ett lyft där de berättar att de fått ett bättre självförtroende och ett hopp om framtida arbete. Så här berättar två av dem om dessa erfarenheter:

Jag har bara varit på ett företag och det var jättebra. Dom var jätte välkommande och det kändes att det fungerade. Bussresan var det svåra. Själva arbetet var inga problem [...] Jag satt på konstruktionsavdelningen med ingenjörerna och fick ett arbetsintyg som sa att jag jobbar effektivare och bättre än de andra ingenjörerna på plats [...] Det var väldigt häftigt att se att det faktiskt funkade. Hur många gånger kommer du till ett företag

och dom säger: gör ett bord? Att man kunde ta det man lärt sig och använda det till nånting som gör nytta. [...] Det jag hoppas nu är att jag ska kunna gå ut i oktober och förhoppningsvis få en tidsbegränsad anställning mot årsskiftet. (S1)

Jag har lärt mig massa ... känner mig mer bekväm i mig själv ... jag mår allmänt bättre nu efter att ha gått här men det kan också bara bero på att jag har hittat nånting som passar mig ... jag började praktik nu i veckan. Och då finns det sånt hopp att det äntligen går framåt [...] Det kommer bli både spännande och roligt och jobba med ett faktiskt projekt [...] Jag känner att jag kan börja tänka på en framtid nu. Nu med praktiken och just det företaget har redan anställt någon härifrån utbildningen ... så dom har bevisat att dom är villiga att anställa folk ... som är duktiga såklart. Och då kan man börja tänka på ... flytta tillsammans med flickvännen ... få ett mer trettioårsliv [...] Om jag börjar jobba kan jag äntligen ge lite tillbaka från allt jag har fått nu under dom åren ... för det är ingen bra känsla egentligen att sitta hemma och få bidrag och göra ingenting. Det är kul ett tag ... sen undrar man "varför?"... och jag menar ... när man mår dåligt eller så ... om jag skulle försvinna nu bara helt upphöra ... staten skulle mått bättre av det. (lätt skratt). Det är farliga tankar ... men det som är ännu farligare rent objektivt är att det kanske är sant. Det kommer vara skönt att göra nytta. (S12)

5.7 Fokusgruppintervju med personalen

Hur ser då personalens upplevelser av att arbeta på IT-spåret ut? Personalen som vi samtalar med utgörs av de båda lärarna samt arbetsterapeuten/koordinatören och de förmedlar samstämmigt att heterogeniteten inom studentgruppen är stor. De båda lärarna menar att deras tidigare erfarenheter och kunskaper är otillräckliga och att de konstant måste ändra och anpassa sina förhållningssätt gentemot studenterna. De lyfter fram den sociala kompetensen och ångestnivån som exempel på såväl heterogeniteten som anpassningsbehoven.

Men på vissa personer så är det liksom inga problem med att bara gå fram och slå sig ner [...] Medan vissa får man vara ... man märker snabbt att dom blir obekväma.

Variationen bland studenterna var dock än större i IT-spårets begynnelse. Då antogs mer eller mindre alla som ansökte och det innebar att en del av dessa inte hade den nödvändiga motivationen eller intresset för att utbilda sig inom IT. Därutöver fanns det en drogproblematik hos en del av de antagna studenterna som försvårade arbetet avsevärt plus att somliga led av tämligen omfattande social fobi, vilket till exempel omöjliggjorde transporter till och från skolan. Därför förfinades urvalsprocessen i syfte att finna lämpliga studenter som hade bättre möjligheter att fullfölja sina studier.

Vi har ju genom åren blivit mycket duktigare på att hitta vilka studenter som kan klara av utbildningen ... vilket gör att vi har en mycket mer stabil grupp idag.

Vikten av att hitta rätt och lämpade individer för utbildningen är betydelsefull av flera anledningar. Det faktum att utbildningen är ett projekt innebär att dess varaktighet är tillfällig, åtminstone om inte nya finansierare tillkommer, och då är det viktigt att utbildningen är framgångsrik och effektiv. Vid sidan av effektivitetsbehovet, syftar den förfinade urvalsprocessen också till att skydda en del av de sökande som inte uppfattas ha så god chans att klara av utbildningen.

Vi kanske inte antar folk som vi ser har ... kommer få uppenbara problem med transporter och sånt. Det är ju för att det sista vi vill ge en student som vill söka på IT-spåret ... är ju ett misslyckande ... dom har nog med misslyckanden bakåt i tiden.

Sedan starten 2012 är det drygt ett 20-tal studenter som har avbrutit innan de slutfört utbildningen, varav en stor majoritet kom från första antagningen då antagningskraven var betydligt lägre. Avhoppen till trots, har över 100 betyg utfärdats och måluppfyllelsen på gymnasiekurserna uppskattas till uppemot 80 procent. För högskolekurserna är måluppfyllelsen lägre, cirka 40-50 procent. Därutöver har tre individer gått vidare till arbete efter slutförda studier på IT-spåret. De berättar att anledningen till att inte fler övergått till arbete är att "startsträckan är ju mycket längre för den här gruppen". Det är inte bara den formella utbildningen och dess specifika ämneskunskaper som behöver tillgodogöras utan det är andra aspekter som behöver beaktas.

Ja om man inte ... jobbat eller vart ute eller ... kunnat genomföra studier så är självförtroendet i botten och det tar tid innan det växer och när man då talar om för någon att jag ser inga problem med att du faktiskt skulle kunna ut och jobba ... då blir dom störtförvånade.

IT-spåret fyller således potentiellt sett flera olika funktioner för studenterna. Förutom att de ges möjlighet att tillgodogöra sig en gymnasieutbildning och får chansen att gå högskolekurser inom IT, kan vistelsen på IT-spåret också vara en form av tillflyktsort. Här ges studenterna mer tid, bättre och mer anpassade förutsättningar för att lyckas med studierna jämfört med traditionella gymnasie- och högskoleutbildningar. Detta innebär att en känsla av trygghet framträder, vilket i sin tur möjliggör ett socialt lärande som får positiva effekter enligt personalen.

[...] det var ganska remarkabla sänkningar av antalet akuta besök och inläggningar av dom här personerna ... flera av dom då som har dubbel-diagnos som är kanske ... det är bipolaritet eller depression eller ... som får mindre psykotiska perioder ... och som har blivit inlagda för detta.

Och det har också minskat med missbruk.

Vad gäller själva undervisningen, eller snarare dess organisering, finns ytterligare utvecklingsområden. Stödet från lärarna, kursinnehållet och kursuppläggen tycks fungera bra men de olika kursernas relation till varandra kan förbättras. I dagsläget är det inte alltid så att studenterna först går en kurs på gymnasienivå för att sedan läsa motsvarande kurs på högskolenivå som en slags fördjupning utan stundom har det varit omvänd ordning.

[...] det ska vi försöka titta på lite längre fram. Om man ska gå en högskolekurs så kan man ha gått den på gymnasienivå hos mig först så att man har med sig en grund. Då kan man sin kurs mycket längre ... alltså djupare om dom har med sig vissa förkunskaper och det är väl dom förkunskaperna vi ska bena ut lite grann.

Ja precis ... se till att kurser och sånt här kommer i rätt ordning. Det är inte alltid det lättaste i och med att den tiden på en gymnasiekurs inte stämmer överens med tiden det tar att läsa en högskolekurs.

Även om de båda lärarna är överens om att det vore optimalt att ordningen på kurserna speglar progressionen och svårighetsgraden, kan de ändå se vissa fördelar. Deltagandet i högskolekurserna kan exempelvis underlätta för studenterna att sedermera klara av gymnasiekurserna och dessutom kan det generera ökat självförtroende i händelse av att en högskolekurs klaras av utan att de gått motsvarande kurs på gymnasienivå först.

Jag tänker på ... prata om erfarenheter av skolmisslyckande ... känslan av ... att lyckas på en högskolekurs utan att ha gått en gymnasiekurs i ämnet ... det skulle kunna ge en väldig boost.

Det som framträder som den största utmaningen för att studenterna ska bli anställningsbara är deras bristande kontakter med företag och näringsliv. Lärarna och arbetsterapeuten/koordinatören har därför en viktig roll att spela även vad gäller att marknadsföra studenterna och deras kompetenser och att matcha dessa med de behov som finns hos företag i regionen. I ett första skede blir det då frågan om praktik, vilket därefter kan övergå till anställning. Härvidlag förefaller det finnas ytterligare utmaningar, dels att få företag att ta emot praktikanter, dels att förmå studenterna att känna den nödvändiga tilltron till de egna förmågorna som krävs för att kunna våga ta steget ut i praktik.

Den biten självförtroende ... det han bygger upp är ju ett självförtroende ... men det är ju ett självförtroende inom utbildningssituationen ... det är inte så att självförtroendet automatiskt sträcker sig över till en arbetssituation [...] är man då uppe i tjugofem år och man har inte ens ... man har inte gjort en timme nånstans ... så är det klart att ... pratet om hur, ja ... det enda man hör egentligen om arbetsmarknaden är att det är tufft på den svenska arbetsmarknaden ... det är hårda krav ... folk bränner ut sig ... det är stressigt ... och har man då dessutom dom grundproblemen att man kanske är lättstressad eller så ... det är klart att den ter ju sig som ett skrämmande jävla monster.

6. Diskussion

Diskussionen inleds med att elevernas känsla av sammanhang och meningsfullhet lyfts fram. Därefter väcks frågan huruvida det finns risker med en överdriven ljus framtidsbild och sedan diskuteras intern och extern motivation. I det sista avsnittet ges förslag på vidare forskning.

6.1 Känsla av sammanhang – en upplevelse av meningsfullhet

Resultatet från intervjuerna med studenterna visar att samtliga respondenter beskriver en känsla av sammanhang, begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet som tydligt kan kopplas till Antonovskys (1991) KASAM-begrepp. De beskriver en upplevelse av att vara i ett socialt sammanhang där de inte känner sig annorlunda. Studenterna berättar att det är första gången i deras liv som de har upplevt det inom utbildningssystemet. För många av studenterna innebär IT-spåret att en lång tids isolering bryts. Attwood (2000) och Jackson (2011) visar att ett avvikande beteende ofta innebär att man hamnar i ett utanförskap som blir mer och mer synligt ju längre upp i åldern man kommer. Med isolering menar vi här det studenterna berättar om, att de efter gymnasiet haft svårt att hitta sysselsättning eller utbildningsformer och att de fastnat i långa perioder av sysslolöshet då de mest har suttit hemma och inte upplevt sig delaktiga i samhället. Flera berättar också att de har varit deprimerade under långa perioder och några har under dessa perioder genomfört självmordsförsök. Att börja på IT-spåret har då upplevts som en enormt positiv förändring i livet i termer av att plötsligt få tillhöra ett begripligt och meningsfullt socialt sammanhang.

Samtliga studenter berättar i intervjuerna att de är nöjda med hur lärarna har anpassat innehållet i utbildningen efter deras behov. Ett väl anpassat innehåll i undervisningen inom IT-spåret kan jämföras med vad Nirje (2003) benämner som normaliseringsprincipen. Målet är då att förutsättningar kring individen normaliseras för att ge individen möjligheter att kunna lyckas. Denna princip är således i mångt och mycket densamma som de tio punkterna i Supported Education (Bengs,

Borg & Liljeholm, 2013; Waghorn, Still, Chant & Whiteford, 2004) och de åtta principerna i Individual Placement and Support (Bond, Becker, Drake & Vogler, 1997). Studenternas berättelser om sina upplevelser av IT-spåret tyder på att förutsättningarna eller stödfunktionerna tycks vara väl utvecklade. Detta inbegriper det undervisningsrelaterade stödet såväl som det externa i den mån studenterna är i behov av stöd kring kontakter med myndigheter, vården med mera, något ungefär hälften av studenterna är. Vi har inte haft någon möjlighet att inom ramarna för följeforskningsprojektet göra någon bedömning huruvida IT-spåret lever upp till samtliga av de tio punkter som är utmärkande för Supported Education. Vår tolkning är att åtminstone hälften av punkterna efterlevs. Det rör sig om samverkan mellan utbildningsorganisationen, psykiatrisk hälso- och sjukvård, försäkringskassan, arbetsförmedlingen samt andra organisationer som ger stöd åt målgruppen (punkt 1), stöd att utveckla färdigheter för att hantera den nya skolmiljön såsom stresshantering, tidsplanering och studietekniker (punkt 5), personligt stöd och mentorskap på skolan eller från externt håll (punkt 7), hjälp för att få tillgång till kurser och stöd med utbildningen (punkt 8) samt tillgång till handledning, biblioteksstöd och annat utbildningsstöd (punkt 9). Med tanke på IT-spårets mål och studenternas förutsättningar och behov, framstår dessa punkter som väsentliga att uppnå. Resterande punkter, utbildningsstöd genom speciellt utbildad SED-personal (punkt 2), tillgång till studie- och yrkesvägledning (punkt 3), ekonomisk rådgivning (punkt 4), information från skolan om studenters rättigheter och resurser (punkt 6) samt tillgång till allmänt stöd, helst utanför utbildningsinstitutionen, för att hantera livssituationer som kan påverka genomförandet av utbildningen (punkt 10), har vi svårare att uttala oss om huruvida de efterlevs och majoriteten av dessa framstår inte som fullt lika centrala.

Vad gäller den tionde punkten, håller detta på att utvecklas vid IT-spåret. Förutom ett lärande av själva kursinnehållet berättar flera av studenterna också om ett socialt lärande där de har börjat hjälpa varandra med uppgifter och några berättar att de till och med börjat umgås på fritiden och har byggt upp ett eget socialt nätverk där de ringer till varandra för att höra hur det är när någon mår dåligt. Mycket av detta, som kan sägas vara en social kompetens eller en förmåga till empati, har uppkommit spontant mellan studenter utan att det har organiserats av utbildnings-samordnarna, dock med inspiration från läraren.

6.2 Finns det risker med en ny överdrivet ljus framtidsbild?

Studenterna berättar i intervjuerna att IT-spåret har inneburit ett nytt hopp om framtiden och att de nu tror att de har större chanser att få ett arbete efter studierna. Flera av studenterna berättar dock att de fortfarande har dåligt självförtroende och berättar om en rädsla för att inte räcka till och att de kan för lite för att de ska våga gå ut på praktik. Flera andra av studenterna berättar att hela livet nu har vänt och att de tror att de kommer att få ett arbete efter IT-spåret. Några menar till och med att de redan om några månader kommer att ha ett arbete och en student uppger att i princip alla kan få ett jobb efter IT-spåret. Vi befarar att det kan finnas risker med en överdrivet positiv upplevelse av möjligheten att få anställning. Vad händer om detta inte inträffar och studenterna slutar på IT-spåret och sedan hamnar i sysslöshet? För oss framträder det som ett riskfyllt scenario om individer utvecklar en orimlig och överdrivet ljus framtidsbild. En av studenterna berättar att de inte kommer att släppas iväg från IT-spåret förrän det har löst sig med sysselsättning, men IT-spårets existens är samtidigt beroende av projektpengar. Samtidigt menar vi att IT-spåret har ett stort värde i nuet för dessa individer oavsett vad som händer efteråt.

I fokusgruppintervjun med personalen framkom en bild av att det föreligger en hel del problem med att förmå arbetsplatser att ta emot studenterna som praktikanter. Det stöd och den förståelse som studenterna får av personalen vid IT-spåret tycks således inte finnas ute på arbetsmarknaden, åtminstone framstår den som tämligen svår att finna och detta är en stor utmaning för utbildningssamordnarna, personalen och för studenterna.

6.3 Intern och extern motivation

En förutsättning för deltagande på IT-spåret, vilket också är helt i enlighet med tankarna bakom Supported Education (Bengs, Borg & Liljeholm, 2013; Waghorn, Still, Chant & Whiteford, 2004), är att studenterna är motiverade för sina studier och intresserade av att senare arbeta med IT-frågor. I fokusgruppintervjun med personalen fick vi höra att de kontinuerligt förfinade urvalsprocessen för att få rätt studenter till utbildningen, det vill säga studenter vars motivation är kopplad till IT-utbildning och framtida arbete. Flera av studenterna vittnar dock om att deras motivation snarare är kopplad till enskilda individer på IT-spåret. Det rör sig antingen om studiekamrater eller lärare. Studiekamraterna beskrevs ovan som medverkande till att vistelsen på IT-spåret upplevs som meningsfull för en del av

studenterna och således en motivationsfaktor till att de faktiskt kommer till skolan. Därutöver lovordades en av lärarna för dennes engagemang utanför skoltid och det framstod som tämligen tydligt att det förelåg ett intresse hos studenterna att ge tillbaka till läraren i form av närvaro och studieframgångar. Att motivationen, eller åtminstone delar av den, är förlagd externt hos en del av studenterna behöver inte nödvändigtvis vara problematiskt, även om intern motivation oftast betraktas som mest önskvärt (Ahl, 2004). Dels kan motivationen övergå till att bli intern, driven av i första hand ett starkt intresse för utbildningen och dess uppgifter, dels ligger det till viss del i utbildningsorganiserandets och stödfunktionens natur att frambringe extern motivation. Det faktum att studenterna enbart träffar två lärare under hela utbildningen, för att minimera antalet nya bekanskap, underlättar för att utveckla relationerna mellan de båda parterna. Målet är att skapa ett personligt stöd och mentorskap för studenterna på skolan och lyckas detta, vilket det gjorts i ett flertal fall, är det inte anmärkningsvärt att läraren blir så betydelsefull att denne medverkar till en ökad önskan att närvara. Det är snarare önskvärt.

6.4 Fortsatt forskning

En viktig fortsatt forskning rörande IT-spåret är hur nätverket och arbetet mot näringslivet kan utvecklas så att möjligheterna för att få praktik och arbete efter IT-spåret ökar för studenterna. Ett studieområde skulle kunna vara hur kontakter och samarbete ser ut och utvecklas mellan IT-spårets personal och näringsliv/kommuner. Inom ramen för detta skulle också studenter som går ut på praktik från IT-spåret kunna följas upp med intervjuer och observationer ute på arbetsplatserna. Intervjuer kan då genomföras med både kontaktpersoner som ansvarar för studenterna, IT-spårets personal och med studenterna själva. Vilket arbete utför studenterna efter utbildningen? Vilka möjligheter till anställning finns? Hur ser normaliseringen (Nirje, 2003) av förutsättningar ut för att studenterna ska kunna lyckas i arbetslivet? Fungerar stödfunktionerna (Individual Placement and Support) ute på arbetsplatserna på liknande sätt som de nu gör kring undervisningen (Supported Education)? Alla dessa frågor tror vi är värdefulla att undersöka för att få en breddad bild av effekterna och möjligheterna med IT-spåret.

7. Referenser

- Adolfsson, M., & Simmeborn Fleischer, A. (2013). Applying the ICF to identify requirements for students with Asperger syndrome in higher education. *Developmental Neurorehabilitation*.
- Ahl, H. (2004). *Motivation och vuxnas lärande. En kunskapsöversikt och problematisering*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Antonovsky, A. (1991). *Hälsans mysterium*. Köping: Natur och Kultur.
- Attwood, T. (2000). Om Aspergers syndrom: *Vägledning för pedagoger, psykologer och föräldrar*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Bandura, A. (1982). Self-Efficacy Mechanism in Human Agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147.
- Bengtsson, J. (2005). En livsvärldsansats för pedagogisk forskning. In J. Bengtsson (Ed.), *Med livsvärlden som grund. Bidrag till utvecklandet av en livsvärldsfenomenologisk ansats i pedagogisk forskning*. (pp. 9-58). Lund: Studentlitteratur.
- Bengs, A-K., Borg, G., & Liljeholm, U. (2013). *Studieinriktad rehabilitering - Supported Education ur tre perspektiv*. Stockholm: FoU-Södertörn.
- Bond, G.R., Becker, D.R., Drake, R.E., & Vogler, K.M. (1997). A fidelity scale for the individual placement and support model of supported employment. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 40(4), 265-284.
- Bond, R., Drake, R. E., & Campbell, K. (2014). Effectiveness of individual placement and support supported employment for young adults. *Early Intervention In Psychiatry*.
- Börnfelt, P-O. (2014a). *En sammanställning av kunskap om Supported Education (SED)*. Jönköping: FoURUM-Regionförbundet i Jönköpings län.
- Börnfelt, P-O. (2014b). *Individual Placement and Support*. Jönköping: FoURUM-Regionsförbundet i Jönköpings län.

- Cron, W., Fu, Q., Slocum, J., & Vandevall, D. (2005). The Role of Goal Orientation on Negative Emotions and Goal Setting When Initial Performance Falls Short of One's Performance Goal. *HUMAN PERFORMANCE*, 18(1), 55–80.
- Danmarks Evalueringsinstitut,. (2010). AspIT - Evaluering af en særligt tilrettelagt it-uddannelse for unge med Aspergers syndrome. Köpenhamn: Danmarks Evalueringsinstitut. Drake, R.E., Bond, G.R., & Becker, D.R. (2012). *Individual Placement and Support: An Evidence Based Approach to Supported Employment*. New York: Oxford University Press.
- Geertz, C. (1983). *Local knowledge - Further Essays in Interpretive Anthropology*. US: Basic Books.
- Geertz, C. (1993). *The interpretation of cultures*. London: Fontana Press.
- Giarelli, E., & Fisher, K. (2013). Transition to community by adolescents with Asperger syndrome: Staying afloat in a sea change. *Disability and Health Journal*, 6(3), 227-235.
- Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Stockholm: Liber.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography - principles in practice* (3 ed.). London & New York: Routledge.
- Hedegaard, J., Ahl, H., Rovio-Johansson, A., & Siouta, E. (2014). Gendered communicative construction of patients in consultation settings. *Women & Health*, 54(6), 513-529.
- Hedegaard, J., Rovio-Johansson, A., & Siouta, E. (2013). Communicative Construction of Native versus Non-Native Swedish Speaking Patients in Consultation Settings. *Scandinavian Journal of Public Administration*, 17(4), 21-47.
- Heffernan, J., & Pilkington, P. (2011). Supported employment for persons with mental illness: systematic review of the effectiveness of individual placement and support in the UK. *Journal Of Mental Health (Abingdon, England)*, 20(4), 368-380.
- Hoffmann, H., Jäckel, D., Glauser, S., Mueser, K.T. & Kupper, Z. (2014). Long-Term Effectiveness of Supported Employment: 5-Year Follow-Up of a Randomized Controlled Trial. *The American Journal Of Psychiatry*.
- Hugo, M. (2007). *Liv och lärande i gymnasieskolan. En studie om elevers och lärares erfarenheter i en liten grupp på gymnasieskolans individuella program*. Dissertation No 2. Jönköping University Press, Jönköping.
- Hugo, M. (2013). *Meningsfullt lärande i skolverksamheten på särskilda ungdomshem* (Vol. 2013:1). Stockholm: Statens institutionsstyrelse.

- Jackson, L. (2011). *Miffon, nördar och Aspergers syndrom*. Lund: Studentlitteratur.
- Kidd, S.A., Kaur Bajwa, J., McKenzie, K.J., Ganguli, R. & Haji Khamneh, B. (2012). Cognitive remediation for individuals with psychosis in a supported education setting: a pilot study. *Rehabilitation Research And Practice*, 2012, 715176-715176.
- Kidd, S.A., Kaur, J., Virdee, G., George, T.P., McKenzie, K. & Herman, Y. (2014). Cognitive remediation for individuals with psychosis in a supported education setting: a randomized controlled trial. *Schizophrenia Research*, 157(1-3), 90-98.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lantz, A. (1993). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Manthey, T.J., Goscha, R. & Rapp, C. (2014). Barriers to Supported Education Implementation: Implications for Administrators and Policy Makers. *Administration And Policy In Mental Health*.
- Marshall, T., Goldberg, R.W., Braude, L., Dougherty, R.H., Daniels, A.S., Ghose, S.S, George, P. & Delphin-Rittmon, M.E. (2014). Supported employment: assessing the evidence. *Psychiatric Services (Washington, D.C.)*, 65(1), 16-23.
- Mueser, K.T., Campbell, K. & Drake, R.E. (2011). The Effectiveness of Supported Employment in People With Dual Disorders. *Journal Of Dual Diagnosis*, 7(1-2), 90-102.
- Nilsson, I., & Wadeskog, A. (2012). *Utanförskapets ekonomiska sociotoper. Socioekonomisk analys på stadsdelnivå inom ramen för Healthy Cities*. Karlshäll: SEE AB.
- Nirje, B. (2003). *Normaliseringsprincipen*. Lund: Studentlitteratur.
- Nygren, U., Markström, U., Bernspång, B., Svensson, B., Hansson, L. & Sandlund, M. (2013). Predictors of vocational outcomes using individual placement and support for people with mental illness. *Work (Reading, Mass.)*, 45(1), 31-39.
- Nygren, U., Markström, U., Svensson, B., Hansson, L. & Sandlund, M. (2011). Individual placement and support - a model to get employed for people with mental illness - the first Swedish report of outcomes. *Scandinavian Journal Of Caring Sciences*, 25(3), 591-598.
- Simmeborn Fleischer, A. (2012). Support to students with Asperger syndrome in higher education--the perspectives of three relatives and three coordinators. *International Journal of Rehabilitation Research*, 35(1), 54-61.

- Simmeborn Fleischer, A. (2013). *"Man vill ju klara sig själv" - Studievardagen för studenter med Asperger syndrom i högre utbildning*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.
- Stoneman, J. & Lysaght, R. (2010). Supported education: a means for enhancing employability for adults with mental illness. *Work (Reading, Mass.)*, 36(2), 257-259.
- van Manen, M. (1990). *Researching Lived Experience*. Michigan: Edwards Brothers.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vetenskapsrådet. (2005). *Särskilda anvisningar för utbildningsvetenskap*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vinnerljung, B., Berlin, M., & Hjern, A. (2010). *Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn*. I Social rapport 2010. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Waghorn, G., Still, M., Chant, D., & Whiteford, H. (2004). Specialised Supported Education for Australians with Psychotic Disorders. *Australian Journal of Social Issues*, 39(4), 443-458.
- Wibeck, V. (2010). *Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1 - Intervjuguide för individuella elevintervjuer

1. Vilka är dina mål med att studera?
2. Beskriv dina erfarenheter/uppfattningar av IT-spåret
3. Beskriv relationerna med lärarna
4. Hur har det gått i kurserna hittills?
5. Hur upplever du stödet du fått vid IT-spåret för att klara studierna?
6. Berätta om dina tidigare studier?
7. Hur ser du på din framtid?

Bilaga 2 - Intervjuguide för fokusgruppintervju

1. Hur ser era erfarenheter av IT-spåret ut?
2. Hur ser utmaningarna ut kring IT-spåret gällande undervisning/individualisering efter olika behov, er samverkan och IT-spårets organisation?
3. Vilka utmaningar står eleverna inför vad gäller undervisning och framtiden/inkludering?

